

PERHEILTA –

toiminnan kautta tukea vanhemman ja nuoren väliseen
vuorovaikutukseen

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö

Opinnäytetyö

Kevät 2007

Anna Rautiainen

Elina Räsänen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

RAUTIAINEN, ANNA & RÄSÄNEN, ELINA: Perheilta.
Toiminnan kautta tukea vanhemman ja nuoren väliseen vuorovaikutukseen.

Sosionomi (AMK), sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyösuuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 42 sivua, 11 liitesivua

Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö käsittelee vanhemman ja nuoren välisen vuorovaikutuksen tukemista toiminnallisten menetelmien avulla. Opinnäytetyö on hankkeistettu Salinkallion peruskoululle siellä järjestettävänä toiminnallisena iltana. Yhteistyökumppaneina ovat toimineet Lahden Nuorisopalveluiden projektityöntekijät Salinkallion peruskoululta. Työ sai nimekseen Perheilta vanhempien ja nuorten osallistuessa yhdessä heille suunniteltuun toimintaan.

Perheillan kohderyhmänä olivat seitsemäsluokkalaiset nuoret ja heidän vanhempansa. Kuudennelta luokalta seitsemälle siirtyminen on suuri muutos nuorelle. Toiminnan kautta haluttiin herätellä vanhempia huomaamaan, ettei vasta itsenäistymistä harjoittelevalle 12–14-vuotiaalle voi vielä jättää koko vastuuta koulunkäynnistä. Yhteinen aika, vuorovaikutus ja vanhemman saatavilla oleminen vaikuttavat nuoren kasvuun olennaisesti. Perheillan tarkoituksena oli toiminnan kautta tukea vanhemman ja nuoren välistä vuorovaikutusta. Perheilta koostui neljästä tehtäväosioista, joissa käytiin valittuja aiheita läpi vanhemman toimiessa parina oman lapsensa kanssa. Osallistujat johdateltiin toiminnan avulla pohtimaan kotia, koulua, nuoruutta, vanhemmuutta ja näihin liittyvää vastuuta. Tehtäväosiot on esitelty kokonaisuuksina, joita voi hyödyntää ja soveltaa käytännön työssä kohderyhmästä riippumatta.

Perheillan osallistujilta saadun palautteen perusteella, tuli esille heidän kiinnostuksensa vastaavanlaista toimintaa kohtaan. Yhdessä tekemistä oman vanhemman ja lapsen kanssa kuvailtiin mukavana läsnäolona ja uudenaikaisena kokemuksena. Etenkin vanhemmat olivat tyytyväisiä toiminnan järjestämisestä ja kokivat sen tarpeelliseksi myös tulevaisuudessa. Opinnäytetyön teoriapohjassa käsitellään nuoruutta, vanhemmuutta ja toiminnallisuutta kohderyhmän tarpeista käsin. Perheillan toiminta raportoidaan ja arvioidaan, ja pohdinnassa tuodaan esille toiminnasta heränneitä ajatuksia sekä saadut johtopäätökset.

Avainsanat: nuoruus, vanhemmuus, perhe, vuorovaikutus, peruskoulu, toiminnallisuus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

RAUTIAINEN, ANNA & RÄSÄNEN, ELINA: Familynight.
The functional support of parent-
child interaction.

Bachelor's thesis in Social pedagogy for work with children and young people
42 pages, annexes 11 pages

Spring 2007

ABSTRACT

This thesis deals with the support of parent-child interaction through functional means. Familynight was organized at Salinkallio comprehensive school in co-operation with project workers from Lahti Youth Services. The thesis was named Familynight when the parents and the youths took part in the activities designed for them.

The target group of Familynight included seventh graders and their parents. The change from the sixth grade to the seventh is a major change in a teenager's life. The purpose of the activities was to show to the parent that a teenager between ages 12 and 14 cannot alone take the responsibility over school and that the parent's availability and common time and interaction between the child and the parent affect the growth of the child.

Familynight consisted of four tasks that were that dealt with predefined topics about home, school, youth and parenthood and about the responsibility related to these topics. Each of these activities is presented as a whole and they can be used in practice independent of the target group.

Feedback received from the Familynight showed that the activities between the parent and the child were felt comfortable and also as new experience. Especially the parents were pleased with Familynight and felt that similar activities should be organized in the future as well.

The theory base of the thesis deals with parenthood and youth and looks at functionality in the point of view of the target group. The activities of Familynight are reported and evaluated and finally the conclusions and questions are presented.

Keywords: youth, parenthood, family, interaction, school, functionality

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	3
2.1 PERHEILLAN TARKOITUS JA TAVOITE	4
2.2 PERHEILLAN KOHDERYHMÄ JA YHTEISTYÖKUMPPANIT.....	4
3 NUORUUDEN VUORISTORADASSA.....	6
3.1 ASKELMIA NUORUUTEEN	7
3.1.1 Kehon ja mielen uudet ulottuvuudet	8
3.1.2 Roolit muokkaavat identiteettiä	9
3.1.3 Itsenäistyminen.....	10
3.2 YSTÄVIEN JA SOSIAALISTEN SUHTEIDEN MERKITYS NUORELLE.....	11
4 VANHEMMUUS – TAITEILUA NUOREN VUORISTORADASSA	11
4.1 NUORI TARVITSEE VANHEMPAANSA.....	12
4.2. YHTEINEN AIKA	13
5 KOULUN MERKITYS NUORELLE	14
6 TOIMINTAA DRAAMAN KEINAIN.....	16
6.1 TOIMINNALLISUUS LUO MAHDOLLISUUKSIA	16
6.2 OHJAAJAN ROOLI TOIMINNALLISISSA MENETELMISSÄ.....	17
7 PERHEILLAN TOIMINTA	18
7.1 TYYNYVIERI – JÄNNITYKSEN POISTAJA	19
7.2 SANANSELITYS – KURKISTUS ILLAN AIHEISIIN	19
7.3 VÄITTÄMÄT JA JATKA LAUSETTA – ROOLIN VAIHTO	20
7.4 MUOTOKUVA – TÄLTÄ ME NÄYTÄMME YHDESSÄ.....	21
7.5 LOPPURENTOUTUS – RAUHALLINEN HETKI YHDESSÄ	22
7.6 KAHVI JA PALAUTE – LOPETUS ILLALLE	22
8 PERHEILLAN TOIMINNAN RAPORTOINTI.....	23
9 PERHEILLAN ARVIOINTI	26
10 POHDINTA	32
LÄHTEET	38
LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Nuoruudessa nuori kohtaa suuria muutoksia niin fyysisesti kuin psyykkisestikin. Nuoren kasvuun vaikuttavat myös sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tekijät. Nuoruus ajatellaan ajanjaksoksi, jolloin nuori alkaa tarkastella itseään ja suhdetta ympäristöönsä. Nuori käy läpi tiettyjä kehitysvaiheita, joista tärkeimpiä ovat identiteetin vahvistuminen ja itsenäistyminen vanhemmista. Nuoruus voi aiheuttaa myllerryksiä, ja nuori joutuu käymään vaihtelevia tunnetiloja läpi. Nuoren täytyy rakentaa minuus uudelleen ja tarvitsee tähän sisäiseen työhön vanhempiensa tukea.

Nuoruuden alkamisaikaa on vaikea määritellä sen yksilöllisyyden vuoksi, mutta yleisesti voidaan sanoa murrosiän alkavan ikävuosina 12–14 (Vuorinen 1998). Samaan aikaan nuori siirtyy kuudennelta luokalta seitsemännelle. Uusi koulu ja opetuksen muuttuminen luokkaopetuksesta aineopetukseksi vastuuttavat nuorta aiempaa enemmän (Opetushallitus 2004). Perheen tuki on edelleen tärkeää itsenäistyvälle nuorelle myös koulunkäynnissä. Kouluterveyskyselyn (Stakes 2006) mukaan tuen puute nuorten koulunkäynnissä näkyy selvästi 8-9- luokkalaisten kokemuksissa, sillä heistä joka kymmenes kokee, ettei saa riittävästi tukea opiskeluunsa kotoa.

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena opinnäytetyönä, jonka nimeksi muodostui Perheilta. Haasteet yläkoulun käynnissä ja vanhemmuudessa nykypäivänä, saivat meidät valitsemaan kohderyhmäksi siirtymävaiheessa olevat seitsemäsluokkalaiset ja heidän vanhempansa. Toiminnallisen osuutemme tarkoituksena oli tukea nuoren ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä toiminnan kautta herätellä vanhempia kiinnostumaan lapsestaan kokonaisvaltaisesti myös koululaisena. Perheillan toiminnallinen osuus koostui erilaisista tehtäväosioista, joissa nuori ja vanhempi johdateltiin pohtimaan nuoruuteen ja vanhemmuuteen liittyviä kysymyksiä. Perheillassa nuori toimi parina yhdessä oman vanhemman kanssa, mikä mahdollisti tiiviin suhteen muodostumisen tehtävien ajaksi.

Opinnäytetyömme teoriaosuudet olemme suunnitelleet Perheillan toiminnan tueksi. Aihealueet olemme rajanneet käsittelemään nuoruuden haasteita sekä sitä, millaista

tukea nuori tarvitsee kasvuunsa. Olemme tuoneet esille vanhemman ja nuoren välisen toimivan vuorovaikutuksen merkityksen ja sen vaikutuksesta tuen saamiselle. Toiminnallisten menetelmien avulla voidaan luontevasti käsitellä nuoruuteen ja vanhemmuuteen liittyviä asioita. Yhdessä tekeminen ja toisen huomioonottaminen toteutuvat toiminnan kautta. Perheilta on toteutettu ja hankkeistettu Salinkallion peruskoululle ja sen yhteistyökumppaneina ovat toimineet koululla työskentelevät Lahden Nuorisopalveluiden projektityöntekijät.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi helmikuussa 2006 keskustelulla mahdollisesta opinnäytetyön aiheesta. Halusimme hyödyntää molempien työkokemuksia ja mielenkiinnon kohteita sosiaalialalta. Yhteisenä ajatuksena oli toteuttaa jotain toiminnallista ja sellaista, mihin oma ammatillinen mielenkiinto kohdistuisi. Oli luontevaa valita opinnäytetyömme kohderyhmäksi yli 12-vuotiaat nuoret ja heidän vanhempansa sekä toimintaympäristöksi peruskoulu. Näin yhdistyivät omat työkokemuksemme nuorten parissa sekä koulumaailmassa toimimisesta. Meille koulu näyttäytyi hyvänä toimintaympäristönä toteuttaa toimintaa, jossa nuori ja vanhempi saataisiin työskentelemään yhdessä.

Lähdimme etsimään tukea omille ajatuksillemme sosiaalialan kirjallisuudesta ja tutkimuksista. Löysimme useasta lähteestä tutkimustuloksia sekä tietoa nuoren koulunkäyntiin liittyen. Vuonna 2001 tehdyn tutkimuksen (Pölkki 2001, 143) mukaan siirtyminen alaluokilta yläluokille on suuri haaste oppilaille. Vaikka peruskoulua on yritetty yhtenäistää, ei raja kuudennen ja seitsemännen luokan välillä ole käytännössä hävinnyt. Myös Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (Opetushallitus 2004) todetaan opetuksen ja luokkarakenteen muuttumisen tekevän oppimisesta haasteellisempaa seitsemännellä luokalla. Stakesin teettämän Kouluterveyskyselyn (Stakes 2006) vastauksien pohjalta on noussut nuorilta tarve saada enemmän tukea koulunkäyntiinsä kotoa. Näistä tuloksista meille näyttäytyi tarve toteuttaa toimintaa, jossa vanhempi olisi nuoren saatavilla ja läsnä.

Nuoruus on käsitteenä hyvin laaja ja olemme rajanneet sen nuoruuteen ikävaiheena. Teoriaosuudessa olemme käsitelleet nuoruuteen liittyviä kehitystehtäviä, sosiaalisten suhteiden merkitystä nuorelle sekä vanhemmuuteen että vanhemman ja nuoren väliseen vuorovaikutukseen liittyviä asioita. Näiden lisäksi olemme tarkastelleet koulua nuoren kasvu ympäristönä sekä toiminnallisten menetelmien hyödynnettävyyttä nuorten kanssa toimittaessa. Olemme teorian kautta halunneet tuoda esille nuorelle tärkeitä asioita, joilla on merkitystä nuoren kasvuun ja kehittymiseen. Nuoruus koettelee itsenäistyvää nuorta ja monet muutokset voivat hämmentää häntä. Olemme pai-

nottaneet, että 12–14-vuotias tarvitsee vielä vanhempaansa vaikka näyttää jo selviävän hyvinkin itsenäisesti. Vanhemman roolina on antaa tilaa sitä haluavalle nuorelle, mutta kuitenkin muistaa, että nuori on vain näennäisesti itsenäinen. Nuori tarvitsee rajoja, mutta myös välittävän vanhemman, jonka puoleen kääntyä tarvittaessa.

2.1 Perheillan tarkoitus ja tavoite

Meille syntyi idea Perheillasta, jossa nuoret pääsisivät toimimaan yhdessä oman vanhemman kanssa. Toiminnan nimi muotoutui perinteisestä koulussa järjestettävästä vanhempainillasta Perheillaksi. Suunnittelimme Perheillan tapahtuvan koululla ilta-aikaan, jolloin vanhemmat ja nuoret voisivat yhtä aikaa osallistua toimintaan. Toiminnan tausta-ajatuksena oli, ettei alakoulussa kotoa saatu tuki koulunkäyntiin katkeaisi yläkoululle siirryttäessä. Halusimme keskittyä opinnäytetyössämme kuudennelta seitsemännelle luokalle siirtymiseen toiminnalla, joka herättelisi vanhempia huomaamaan itsenäistyvän nuoren tuen tarpeen myös koulunkäynnissä. Toiminnan tavoitteeksi muodostui nuoren ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen.

Perheillan toiminnan tarkoituksena on osallistua vanhempi-lapsi-parina neljään eri tehtäväosioon. Niiden tavoitteena on herätellä vanhempia näkemään, että nuori tarvitsee vielä vanhemman tukea itsenäistymisen kynnyksellä myös koulunkäyntiin. Tehtävien avulla osallistujat ensin johdatellaan eri aihealueisiin, joita ovat nuoruus, vanhemmuus, perhe, koulu ja niihin liittyvä vastuu. Tämän jälkeen he saavat syventyä roolin vaihdolla ajatusten jakamiseen oman parin kanssa. Tehtävien tarkoituksena on yhdessä toimiminen, toisen huomioiminen ja keskustelun aikaan saaminen siitä, miten kukin on aihealueet kokenut. Toiminta on suunniteltu niin, että sitä on helppo soveltaa ja toteuttaa kohderyhmästä riippumatta.

2.2 Perheillan kohderyhmä ja yhteistyökumppanit

Mietimme mahdollisia yhteistyökumppaneita opinnäytetyöllemme. Koska kohderyhmäksi olimme valinneet nuoret, lähdimme esittämään Lahden Nuorisopalveluille ideaa Perheillasta. Nuorisopalvelut kiinnostuivat aiheestamme ja he ehdottivat meille

toteutuspaikaksi Salinkallion peruskoulua. Koululla toimi jo kaksi projektityöntekijää Nuorisopalveluilta, ja heidän avullaan meidän oli helpompi perustella toimintamme tarpeellisuus myös oppilashuoltoryhmälle. Projektityöntekijöiden kanssa tapasimme muutaman kerran, ja saimme heiltä paljon käytännön vinkkejä toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Tarjosimme valmiiksi suunniteltua pakettia koululle, jonka myötä saimme toimintaluvan Perheillan järjestämiseen. Teimme opinnäytetyöstä hankkeistamissopimuksen Salinkallion peruskoulun kanssa ja antaisimme valmiista opinnäytetyöstä koululle yhden kappaleen. Samalla sovimme käytännön järjestelyistä ja toteutusajankohdaksi päätettiin tammikuu 2007. Pääsimme jo syksyllä markkinoimaan Perheiltä seitsemäsluokkalaisten vanhempainiltaan. Jokaiselle 7-luokkalaisten vanhemmalle jaettiin kirje, jossa oli tarkemmat tiedot illasta ja tapahtumaan ilmoittautumisesta. Meillä oli mahdollisuus järjestää Perheiltä kymmenelle parille kahtena iltana. Koska ilmoittautuneita perheitä oli seitsemän, toteutettiin toiminta yhtenä iltana.

Projektityöntekijät lupautuivat lainaamaan Nuorisopalveluiden omistamaa välineistöä sekä kuljettamaan ne paikalle. Lisäksi he tulisivat havainnoimaan ja arvioimaan Perheillan toimintaa sekä työskentelyämme ohjaajina illan ajaksi ja auttamaan tilan sisustamisessa. Salinkallion peruskoulun roolina oli järjestää toimintatilat ja auttaa markkinoinnissa. Suunnittelimme toiminnan arvioinnin perustuvan omiin havaintoihimme. Havaintojemme kirjaamisen helpottamiseksi suunnittelimme erilliset kaavakkeet ja parit merkittäisiin havainnoinnin helpottamiseksi käsivarteen samanvärisillä nauhoilla. Ohjaamistilanteet jaoimme niin, että toisen ohjatessa toisella olisi mahdollisuus vain tarkkailla tilannetta. Vanhemmille ja nuorille jaettaisiin illan päätteeksi tekemämme palautelomakkeet, joissa osallistujat voisivat antaa palautetta Perheiltään tulemisesta, tehtävien tekemisestä ja toiminnan tarpeellisuudesta. Samalla he voivat antaa kommentteja myös meille ohjaajina toimimisesta. Heiltä pyydetäisiin myös lupa illan valokuvaamiseen. Kuvia tulotaisiin käyttämään opinnäytetyön esityksessä. Ulkopuolinen palaute projektityöntekijöiltä sekä osallistujilta toimisi oman arvioinnimme tukena.

3 NUORUUDEN VUORISTORADASSA

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa nuoruuden tarkastelu painottuu varhaisnuoruuteen. Kohderyhmämme sijoittuvat ikäryhmänä 12–14 vuoden välille, ja siksi tuomme tarkemmin esille tässä ikävaiheessa tapahtuvia muutoksia.

Nuoruutta pidetään jonkinlaisena siirtymävaiheena aikuisuuteen. Lapsuus jää taakse ja aikuisuus hämmöittää edessäpäin. Nuoren maailmankuva laajenee ja hän alkaa omaksua yhteiskunnan pelisääntöjä. Sosiaaliset taidot kehittyvät ja nuori alkaa irtaantua vanhemmistaan kokeillen omia rajojaan ja roolejaan. Nuoruuden muutosprosessiin vaikuttavat niin biologiset, psykologiset, sosiaaliset kuin yhteiskunnallisetkin tekijät, jotka ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. (Nurmi 1995, 256.) Nuoruuteen siirtyminen tuo mukanaan suuria fyysisiä muutoksia, joihin liittyy vahvasti tiedostettu seksuaalisuus. Muun muassa pituuden ja painon lisääntymisellä nuoren keho alkaa valmistautua aikuisuuteen. Uusi ulkoinen olemus yllättää todennäköisesti nuoren, vaikka hän olisi valmistautunut fyysiseen kasvuun. Nuoren kokemuksia muutoksista voi kuvata sanalla hämmennys. (Kinnunen 1999, 31.)

Vaikka yksilöllisen kehityksen vaihtelevuuden vuoksi nuoruus on jaettu usealla eri tavalla, alan kirjallisuudessa se kuitenkin ajatellaan yhtenäiseksi ajanjaksoksi. Jokaisen keho valmistautuu nuoruuteen fyysisesti omia aikojaan ja kukin nuori kokee sisäisen kasvun omalla tavallaan. Puberteetin ensimmäiset merkit vahvistavat nuoruusiän alkamisen, ei niinkään tarkasti määritelty ikävuosi. (Vuorinen 1998, 201.) Nuoruusvuodet ajatellaan helposti ikäkaudeksi, jossa nuoren tunteet räiskyvät ja rätisevät myös ulospäin, eikä tunnekuohilta välty nuoren lähipiirikään. Kovaa vauhtia kehittyvä nuori on haavoittuva ja altis vaikutuksille. Kuitenkaan nuoruus ei kaikille sitä eläville näyttäydy dramaattisena kriisien läpi käymisenä, vaan saattaa sujua varsin seesteisesti omalla painollaan. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 124.)

Murrosiän alkaminen saa aikaan sen, että nuori alkaa tarkastella omaa itseään sekä ympäristöään. Erilaiset kiinnostuskohdat, kuten koulun päättymisen, omillaan toimeen tuleminen tai seurustelusuhteen aloittaminen edesauttavat siirtymistä aikuisuuteen.

(Nurmi 1995, 256.) Aikuistuminen vaatii nuorta selviytymään tiettyjen kehitystehtävien yli. Näitä ovat muun muassa oman seksuaalisuuden herääminen, identiteetin vahvistuminen ja itsenäistyminen, joka edellyttää vastuunottamista omista tekemisistään. (Vuorinen 1998, 199.)

3.1 Askelmia nuoruuteen

Teoriassa hyödyntämämme lähteet jaottelevat nuoruuden ajanjakson hieman eri tavoin, mutta usein se on jaettu kolmeen osaan. Olemme valinneet Vuorisen (1998) käyttämän nelijaon nuoruudesta tietoperustaan, koska ikäkausissa tapahtuvat muutokset on esitelty meidän kohderyhmämme kannalta yksityiskohtaisesti. Vuorinen (1998) tuo esille kirjassaan Blosin määritelmän nuoruudesta, joka sisältää ikävuodet 10–20/22. Tämä ajanjakso on jaettu neljään osaan: esinuoruus, varhaisnuoruus, varsinainen nuoruus ja myöhäisnuoruus. Esinuoruus käsittää vuodet 10–12. Murrosikä aloittaa nuoruuden kehityksen, jonka aikana nuori joutuu pohtimaan suhdetta itseensä ja ympäristöönsä. Nämä vuodet vaativat nuorelta sopeutumista muuttuvaan kehoonsa ja mieleensä. Varhaisnuoruudessa, 12–14-vuotiaana, nuori käy henkistä kamppailua miänsä kanssa, joka vaikuttaa läheisiin vuorovaikutussuhteisiin. Itsenäistymispyrkimykset vanhemmista alkavat ja uusien roolien etsiminen ja ylläpitäminen kavereiden seurassa yleistyvät. (Vuorinen 1998, 202.)

Varsinainen nuoruus sisältää ikävuodet 14–16, jolloin itsenäistyminen vanhemmista tapahtuu henkisesti. Nuoren mielenkiinto pyörii usein omien asioiden ympärillä. Läheisten ikätoverien merkitys korostuu itsenäistymispyrkimyksien keskellä. Vuodet 16–20/22 kuuluvat myöhäisnuoruuteen. Lähempänä kahtakymmentä ikävuotta nuoren elämä rauhoittuu myös tunne-elämän tasolla. Itseluottamuksen kasvaminen ja henkisen puolen kehittyminen vahvistaa identiteetin muotoutumisen. Nuori tulee sinuiksi oman seksuaalisuuden kanssa. Näiden vaiheiden läpikäyminen ja tasapainoon pääseminen mahdollistavat nuoren siirtymisen aikuisuuteen. (Vuorinen 1998, 202.)

Alan kirjallisuudessa nuoruus on yleisimmin jaoteltu kolmeen suureen ajanjaksoon. Esimerkiksi Vilkkö-Riihelän (2001) määritelmä on selkeä kuvaamaan nuoruuden vaiheita. Ikävuosina 12–16 tapahtuvasta muutoksesta Vilkkö-Riihelä kirjoittaa varhaisnuoruutena, joka ilmenee ihmissuhdekriiseinä. Tällöin nuoren mielipiteet ja tunteet vaihtelevat aaltomaisesti. Toisaalta hän tahtoo irti lapsuuden roolistaan asettumalla vanhempansa vastaan ja toisaalta taas palata takaisin kiinni tuttuun ja turvalliseen vanhempaan. Halu kokea suuria tunteita ilmenee usein ihastumisella nuorisokulttuurin esikuviin. Verrattuna varhaisnuoruuteen, nuoruuden keskivaiheessa 16–19-vuotiaana nuori käy rauhallisempaa identiteettikriisiä, jolloin irtautuminen vanhemmista tapahtuu tunnetasolla. Ystävyysuhteet helpottavat roolien käyttöä auttaen hiljalleen identiteetin rakentamisessa. Nuoren ajattelu on hyvin mustavalkoista ja varhaisnuoruudessa alkanut rajojen hakeminen jatkuu edelleen. Ideologiseksi kriisiksi nuoruus muuttuu 19–25-vuoden paikkeilla myöhäisnuoruudessa. Nuoren käsitys itsestä alkaa olla valmis ja hän tiedostaa oman paikkansa yhteisössä, arvojen ja maailman katsomuksen löytymisen myötä. (Vilkkö-Riihelä 2001, 246–253.)

3.1.1 Kehon ja mielen uudet ulottuvuudet

Hormonien lisääntymisellä on vaikutusta nuoren sisäisen mielen liikkeisiin. Ajattelun taito ja fyysinen kehitys kulkevat käsi kädessä. Tunne-elämän muokkaantuminen vaatii kuitenkin enemmän aikaa kuin kehon muutokset. (Nurmi ym. 2006, 126.) Puberteetin yksilöllinen puhkeaminen tuottaa sosiaalista painetta omasta kehityksestä, joka nuoresta ei koskaan tunnu alkavan oikeaan aikaan. Muutokset voivat tuottaa nuorelle sisäistä ahdistusta. Ahdistuksen helpottamiseksi hän kaipaa tietoa ja tukea niin vanhemmaltaan kuin ystäviltään. Usein vanhemman lähestyminen kuitenkin koetaan epämiellyttäväksi ja noloksi. Myönteisen minäkuvan muotoutumisen kannalta on tärkeää kehon uusien ulottuvuuksien hahmottaminen. Nuoren itseluottamus kasvaa oman kehon hallitsemisen myötä ja omassa kasvuympäristössä toimiminen on luontevampaa. (Kinnunen 1999, 32, 34.)

Nuori alkaa hallita omaa kehoaan vaihtuvien tyylikokeilujen kautta, mikä vahvistaa nuoren kehittymistä itsenäisemmäksi yksilöksi lapsenomaisesta ajattelusta. Sen

lisäksi, että nuori itsenäistyy vanhemmasta hätkähdyttävällä ulkomuodolla ja käytöksellä, pyrkii nuori samalla erottautumaan massasta kuuluakseen kuitenkin johonkin nuorisoryhmään. Yhteenkuuluminen tietyn kaveriporukan tai harrastusryhmän kanssa ei ole helppoa ilman ylilyöntejä. Nuoren pitää yhtä aikaa erottautua sekä lasten ja aikuisten että muiden nuorten joukosta. (Wilska 2001, 63.)

3.1.2 Roolit muokkaavat identiteettiä

Nuorella on sosiaalisissa yhteisöissään monia erilaisia rooleja. Hän voi olla koulussa syrjään vetäytyvä, kotona ärhentelijä, kavereiden seurassa iloinen puuhastelija ja vapaa-ajalla hyvinkin aktiivinen harrastaja. Roolit ovat nuorelle keino harjoitella vuorovaikutussuhteita. Nuoren ja vanhemman kohdatessa erilaisia sosiaalisia tilanteita yhdessä, vanhemman tulisi vastata nuoren vaihtuviin rooleihin vastaroolilla. Näin nuori voi turvallisesti kokeilla roolien vaihtoa. (Niemi 2001, 44–45.) Roolit muodostuvat osaksi yksilön minuutta, vaikka ne eivät pysykään muuttumattomina läpi elämän. Riippuen siitä, kuinka vahvaksi ihminen kunkin roolin kokee, sitä tärkeämmäksi osaksi identiteettiä se muodostuu. Roolien kautta yksilö hahmottaa oman minänsä ja sen, minkälainen käsitys hänelle maailmasta syntyy. (Suihko 1999, 142.)

Identiteetillä tarkoitetaan yksilön omaa näkemystä itsestään. Nuoruudessa yhtenä kehitystehtävänä on tämän näkemyksen uudelleen rakentaminen ja samalla itsensä löytäminen. Identiteetin muodostaminen olisikin helppoa nuorelle, jos hän tietäisi, mitä lähteä tavoittelemaan. Tämä kehitysvaihe voi muodostua kriisiksi, jos nuori kokee jotakin puuttuvan tiedostamatta kuitenkaan mitä se on. (Vuorinen 1998, 208–209.) Kinnunen (1999, 39) on samaa mieltä Vuorisen kanssa identiteetin mahdollisesta kriisiytymisestä. Hän kirjoittaa nuoren olevan identiteettikriisissä, jolloin nuoren täytyy työstää uutta tuntematonta minäänsä ja yrittää saada sovitettua sitä erilaisiin rooleihin. Identiteetin löytämiseksi nuori kokeilee useita rooleja riippuen ympäristöstä, jossa hän sillä hetkellä toimii. Tiuhaan tahtiin vaihtuvalla vaatetuksella ja hiustyyeillä nuori hakee vahvistusta omalle persoonalleen. Samaistumalla nuorisokulttuurin mukanaan tuomiin esikuviin, nuori pyrkii hetkellisesti helpottamaan raskasta oman

itsensä muutostyötä. (Kinnunen 1999, 40–41.)

Kinnunen (1999) ja Vuorinen (1998) ovat myös yhtä mieltä siitä, kuinka onnistuneen nuoruusiän läpikäyminen vaikuttaa jatkossa nuoren elämään. Murrosiän aallokosta selvittyään ja positiivisten kokemusten myötä nuori on löytänyt kadoksissa olleen identiteettinsä (Vuorinen 1998, 232). Kinnunen (1999, 41) lisää, että myönteisillä ihmissuhteilla on vaikutusta eheän tunne-elämän saavuttamiseen.

3.1.3 Itsenäistyminen

Kehon muuttuessa ja nuoren sisäisten myllerrysten lomassa myös ympäröivä maailma asettaa nuoren uusien haasteiden eteen. Vanhemman ja nuoren suhteen etääntyminen on luonnollista nuoren pyrkiessä itsenäistymään. Suhde vanhempaan monimutkaistuu ja ristiriitaa aiheuttaa nuoren halu irtaantua kodin ympäröistä ja samalla kaipuusta käpertyä vanhemman läheisyyteen. Nuori tarvitsee riittävästi tilaa ja vastuuta, jotta hänen itseluottamuksensa vahvistuu ja omien päämäärien asettaminen mahdollistuu. Itsenäistymistä tapahtuu suhtautumisessa itseen ja omiin tunteisiin. Se vaatii myös taitoa toimia ja etsiä ratkaisuja päämäärien saavuttamiseksi. (Rönkä, Poikkeus & Viheräkoski 2002, 98–99.) Omiin asioihin vaikuttaminen ja niistä päättäminen, on nuoruudessa tapahtuvien muutosten tavoitteena. Nuori saavuttaa itsensä hallinnan rajoja etsimällä, muuttuneen kehon ja mielen hahmottamisella sekä lisääntyvällä ystävien tuella. Ottaessaan etäisyyttä vanhemmasta, nuori voi halutessaan edelleen nojata vanhempaan, vaikka juuri olisi kyseenalaistanut hänen arvonsa ja ajatuksensa. (Aalberg & Siimes 1999, 55–56.)

Nuoren irtaantuminen vanhemmistaan tapahtuu pienin askelin. Nuorelle on tärkeää saada päättää itseään koskevista asioista. Näin hän oppii tekemään ratkaisuja, joista on valmis kantamaan vastuun. Itsenäistyessään nuorella on valtava kokemisen ja kokeilemisen halu. Jos vanhempi tämän halun syyttyessä ei päästä lasta irtaantumaan, voi hän vahingoittaa nuoren itsenäistymistä. (Kullberg-Piilola 2005, 175–176.)

3.2 Ystävien ja sosiaalisten suhteiden merkitys nuorelle

On erittäin tärkeää, että nuori saa ystävien tukea ja hyväksyntää silloin, kun hän alkaa etäännyttää itseään vanhemman huolenpidosta. Mitä huonompi suhde nuorella ja vanhemmalla keskenään on, sitä voimakkaampi on ystävien tuen tarve. Ystävien merkitys nuorelle korostuu sosiaalisten suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä sekä itseluottamuksen ja identiteetin kehittämisessä. Nuori hakee näistä suhteistaan uskollisuutta, itsensä tärkeäksi kokemista ja tunteiden jakamista. (Rönkä ym. 2002, 100–101.) Aalberg ja Siimes (1999, 68) jatkavat, että varhaisnuoruuden ystävyys-suhteita leimaavat narsistiset ominaisuudet, joiden kautta nuori saa vahvistusta itsetunnon. Nuori kykenee toista kunnioittavaan ja tasavertaiseen suhteeseen vasta myöhemmässä kehitysvaiheessaan.

Kinnunen (1999, 46–47) kuvaa ystävien roolia heijastuspintana nuoren käsityksille itsestään. Nämä sosiaaliset suhteet auttavat nuorta rakentamaan kuvaa itsestään ja ovat hyvä keino harjoitella vuorovaikutustaitoja muiden ihmisten seurassa. Aalberg ja Siimes (1999, 67–68) lisäävät, että nuoren itsetuntokokemukset aaltoilevat arvottomuuden tunteista aina hyvin itsevarmaan olotilaan asti. Myönteisen itsetunnon kehittymisen kannalta nuori kaipaa toistuvaa vahvistusta ja hyväksyntää itsestään. Läheiset ihmissuhteet ja ystävät mahdollistavat tämän palautteen saamisen.

4 VANHEMMUUS – TAITEILUA NUOREN VUORISTORADASSA

Nuoruusiän suurimpia muutoksia on itsenäistyminen vanhemmasta. Se on myös vanhemmalle muutoksen aikaa. Pitää antaa tilaa lapselle, joka kasvaa nuoreksi. Asetelma, jossa maailmaa nähnyt vanhempi kohtaa vasta elämäänsä aloittelevan nuoren, voi olla vaikea. Aikuisella saattaa olla huoli siitä, että jälkipolvi varmasti saa kotoa riittävät valmiudet elämään varten. Vanhempi ehkä näyttäytyy nuorelle fossiilina, jonka oma nuoruus ei ole verrattavissa häneen. Vanhemman pohdinta oman itsensä merkitystä kehittyvän nuoren rinnalla voi herättää haikeuden tunteita omasta vanhenemisesta. Vanhemman voi olla vaikeaa hyväksyä lapsen aikuistumista, mutta toisaalta

hän voi kokea ylpeyttä osaavasta ja ajattelevasta nuoresta. (Jarasto & Sinervo 1999, 72–73.)

Vanhemmuudessa tapahtuvan kehityksen ja kasvun ei tulisi päättyä, mikä tarkoittaa sitä, ettei vanhempana tule koskaan valmiiksi. Jokainen vanhempi saa määritellä oman riittävän hyvän vanhemmuuden arvojensa ja maailmankuvansa pohjalta. Yhteiskunnassa vallitsevat ristiriitaiset vaatimukset hyvästä vanhemmuudesta saattavat kuitenkin aiheuttaa paineita kasvattajalle. Täydellistä vanhemmuutta ei tarvitse tavoitella, sillä lapselle riittää lämmin ja huolehtiva aikuinen turvallisine rajoineen. Luonnollisena osana vanhemmuuteen kuuluvat myös epäonnistumisen ja toivottomuuden tunteet. Riittävän hyvän vanhemman tarvitsee siis uskoa lujasti itseensä epävarmuuden hetkinäkin. (Juvakka 2005, 27–28.)

4.1 Nuori tarvitsee vanhempansa

Nuoruudessa ihmiselle alkaa kehittyä empatiakykyä, syy-seuraus-suhteiden ymmärtämistä sekä moraalista ajattelua. Näiden ominaisuuksien kehittyminen tapahtuu läpi nuoruusajan. Vaikka näitä taitoja alkaa nuorella jo näkyä, ei vanhempi voi vaatia häneltä samoja asioita kuin aikuiselta. Tällaisten herkkien vaiheiden läpikäymiseen nuori tarvitsee vanhempansa saadakseen rakennusaineita aikuisuutta varten. (Cacciatore 2005, 30.) Nuoren tekemisiä voi ymmärtää, mutta kaikkea ei pidä hyväksyä tai antaa niille lupaa. Vanhemman tulee olla vanhempi, ei kaveri. Nuoren ajatellaan olevan jo tarpeeksi vanha huolehtimaan asioistaan. Kuitenkin nuori on vain näennäisesti itsenäinen ja tarvitsee vielä vanhemman tukea ja turvaa. (Niemistö 2001, 49.) Aalberg ja Siimes (1999, 100–101) toteavat, että nuorelle ei vielä voi jättää liikaa vastuuta. Vaikka nuori kokeilee hänelle asetettuja rajoja, tarvitsee hän niitä kehittyäkseen oikeaan suuntaan. Nuori haluaa vastustelujen kautta tietää, onko vanhempi varmasti hänen tukenaan. Kokemus siitä, että vanhempi on olemassa nuorta varten, luo turvallisuuden tunteen auttaen häntä kasvamaan kohti aikuisuutta.

Koti tarjoaa paikan, jossa nuori voi näyttää myös negatiivisia tunteita ja kokea nuoruuden aiheuttamia kasvukipuja turvallisesti. Jotta nuori saa tasapainoisen ja voimaa

antavan arjen, tulee vanhemman olla vahva ja itseä arvostava vaikeissakin tilanteissa. Tällainen vanhempi on jämäkkä ja tarpeen vaatiessa tiukka, mutta samalla ymmärtävä ja reilu. Vanhemman tulee kantaa vastuunsa aikuisena olemisesta kannustamalla ja tukemalla nuorta; olemalla läsnä. Mitä murrosikä tuokaan mukanaan ja kuinka paljon nuoren irtaantuminen saattaa sattua, tulee vanhemman silti pysyä oikeudenmukaisena aikuisena. Nuoren tehtävänä ei ole ylläpitää perheen arkea. (Cacciatore 2005, 31–32.)

4.2. Yhteinen aika

Niemistön (2001, 45) mukaan nuoret eivät niinkään tarvitse vanhemmiltaan virikkeitä vaan rauhallista läsnäoloa ja tunteiden jakamista. Myös Innasen (Innanen 2001, 131, 136) tutkimuksessa ilmenee, että nuori kaipaa kotona kiireetöntä yhdessäoloa. Tilanteet, joissa ei aina edes keskustella, koetaan tärkeiksi, koska vanhempi on läsnä ja saatavilla. Arkinen malli kotiaskareiden parissa käydyistä keskusteluista antaa nuorelle tunteen toimivasta vuorovaikutuksesta. Osallistumalla perheen arkeen vanhemmalla on mahdollisuus jakaa kokemuksia nuoren kanssa ja kuunnella häntä (Kinnunen ja Mauno 2002, 105).

Cacciatore (2005, 31) mainitsee kirjoituksessaan kuinka tärkeää on, että nuori viettää päivittäin riittävästi aikaa oman vanhemman kanssa. Yhteisen ajan löytäminen voi muodostaa haasteen vanhemmalle, koska nuori viettää paljon aikaa kavereiden keskuudessa. Vanhemman tulee ymmärtää, että ikätovereiden seurassa oleminen on nuoren itsenäistymisen kannalta oleellista. Ikätovereiden seura ei kuitenkaan pelkästään riitä. Mitä enemmän vanhemman kanssa vietettyä aikaa on, sitä parempia malleja nuori saa omiin vuorovaikutussuhteisiinsa. Näin hänelle kehittyy myös käsitys oikeasta ja väärästä. Nuoren tulisikin saada kotoa terve itsesuojeluvaisto, ettei hän kavereiden painostuksen alla taipuisi sellaiseen mukaan, mikä myöhemmin saattaisi kaduttaa.

Pulkkinen (2002, 17) toteaa, että aikuisen saatavuus ja läsnäolo vaikuttavat positiivisella tavalla nuoren kehitykseen. Toimiva vuorovaikutussuhde vanhemman ja nuoren

kesken madaltaa kynnystä tuen saamiseen ja antaa nuorelle riittävässä suhteessa tilaa irtaantua. Nuori ei kuitenkaan välttämättä tee helpoksi suhteen ylläpitämistä vanhemmalle, sillä irtaantumisyrietykset voivat olla hyvin voimakkaita. Nuori tarvitsee vastaan asettuvan vanhemman, jolle hän voi ja uskaltaa olla vihainen. Turvallinen turhautuminen auttaa nuorta itsenäistymään. (Niemistö 2001, 49.) Tahkokallio (2001, 213) huomauttaa, että nuorten liiallinen vastuuttaminen ja tilan antaminen vaikuttaa negatiivisesti vanhemman ja nuoren väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Vastuun ja tilan antamisen täytyy tapahtua kuitenkin niin, ettei nuorta jätetä yksin.

Nuoren jatkuva virikkeiden saaminen omasta ympäristöstään vaatii vastapainoksi rutiininomaisen arjen kotona. Kodin tulee tarjota nuorelle paikka, jossa nuori voi rauhoittua vain olemaan ja viettämään aikaa arkisten puuhien parissa. Nuori tarvitsee aikuista, joka todella kuuntelee hänen asiansa ja on tavoitettavissa silloin kun nuori on häntä vailla. Lämmin ja luottamuksellinen suhde nuoren ja vanhemman välillä antaa nuoren itsenäistymiselle tilaa ja kasvattaa vastuuta myös koulunkäynnistä sopivassa suhteessa. Vanhemman kiinnostus nuoren opiskelusta kertoo nuorelle siitä, että aikuinen on saatavilla ja läsnä. (Rönkä ym. 2002, 54–55.)

5 KOULUN MERKITYS NUORELLE

Koulu on yksi nuoren tärkeimmistä kasvu-ympäristöistä. Siellä nuori saa valmiuksia, joita hän tarvitsee tulevaisuudessa. Nuori oppii koulussa paljon ryhmässä toimimisesta, ystävyys-suhteiden luomisesta ja ylipäättään erilaisten ihmisten kanssa toimeen tulemisesta. Pelkkä aineopetus ei välttämättä tuota näitä taitoja. Koulupäivään liittyvät arkiset tilanteet kuten ruokailut, välitunnit sekä koulun juhlat ja muut tapahtumat kehittävät sosiaalisia taitoja varsinaisen opetuksen rinnalla. Nuori kehittyy samalla lailla koulussa kuin kotonakin ja käy läpi sisäisiä muutoksiaan. Koulun toimiessa pienois-kuvana yhteiskunnasta antaa se nuorelle mallin, kuinka yhteiskunnassa toimitaan. Koulu ei pelkästään tutustuta nuorta yhteiskuntaan vaan pyrkii myös tukemaan minuuden ja identiteetin kehittämisessä. (Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 104–105, 112.)

Pölkki (2001, 142) kirjoittaa, että koulun tulisi kehittyä avoimemmaksi ja turvallisemmaksi kasvuympäristöksi, jossa huomioidaan jokainen yksilö omana persoonanaan. Hänen tutkimuksensa (2001, 143) osoittaa, että vaikka peruskoulua on pyritty yhtenäistämään ala- ja yläasteen nimikkeiden poistamisella, kuudennelta luokalta seitsemännelle siirtyminen on yhä haasteellista oppilaalle. Myös Rönkä, Poikkeus ja Viheräkoski (2002, 95–96) ovat omassa tutkimuksessaan tuoneet esille siirtymävaiheen vaikeudesta. Sen lisäksi, että nuoren elinympäristössä ja ihmissuhteissa tapahtuu paljon, vaatii koulu myös omalta osaltaan entistä enemmän. Nuoren täytyy sisäistää useita rooleja ja ylläpitää sosiaalisia taitojaan. Se, kuinka nuori kokee meneillään olevat nuoruuden kehitysprosessit, vaikuttaa hänen kykyynsä omaksua vaativa oppimisympäristö.

Haastavaksi sopeutumisen tekee yläkoulun perusopetuksen muuttuminen aineopetuksiksi. Samalla myös luokanopettaja vaihtuu luokanvalvojaksi, joka ei enää niin tiiviisti kuin alakoulussa osallistu oppilaiden opetukseen. Näin ollen koulutyö vastuuttaa oppilasta entistä itsenäisempään työskentelyyn. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa painotetaan nuoren vastuun lisääntymistä. Tärkeänä pidetään myös kodin ja koulun yhteistyön kehittämistä varsinkin silloin, kun nuori siirtyy luokalta toiselle. (Opetushallitus 2004.)

Rönkä, Poikkeus ja Viheräkoski (2002) mainitsevat tutkimuksista, joiden mukaan lämpöä, kannustusta ja valvontaa tarjoava vanhempi luo hyvät edellytykset nuoren koulunkäynnille. Samansuuntaisia linjoja ilmenee heidän omassa tutkimuksessaan kysyttäessä seitsemäsluokkalaisten mielipiteitä vanhemman merkityksestä nuoren koulunkäyntiin. Vastauksissa nuoret itse toivoivat saavansa vanhemmaltaan tukea ja auttamista läksyissä ja ongelmissa sekä kannustamista. Vastauksissa esille tuodut ominaisuudet sopivat ohjaavan vanhemmuuden piirteisiin. Vanhempi kannustaa itsenäisyyteen ja vastuunottamiseen pysyen koko ajan nuoren rinnalla. Myös koulusta saatu kannustus vahvistaa kodin antamaa tukea. (Rönkä ym. 2002, 101–102.)

6 TOIMINTAA DRAAMAN KEINOIN

Toiminnallisissa menetelmissä hyödynnetään erilaisia taiteenomaisia ilmaisun keinoja. Esimerkiksi draamaa voidaan käyttää yhtenä työskentelyprosessin välineenä liikunnan, musiikin sekä kuvataiteen ohella. (Rautiainen 2005, 77.) Teatteri-ilmaisun opetuksen yleistavoitteena on muun muassa rohkaista itseilmaisuuksiin ja erilaisten viestien välittämiseen toiminnalla sekä kehittää kykyä eläytyä toisen ihmisen tilanteisiin ja tunteisiin. Tärkeää on myös harjoittaa yhteistyökykyä ja vuorovaikutustaitoja. (Sinivuori & Sinivuori 2001, 13.)

Yksilölle draama voi olla elämyksiä ja kokemuksia pedagogisin työskentelytavoin. Se mahdollistaa itseilmaisun ja vuorovaikutustaitojen harjoittelun toiminnan keinoin. Draamalle ominaista on erilaisten roolien käyttö, joissa voi erityisesti kehittää ihmisen tarvitsemia sosiaalisia taitoja. (Suihko 1999, 139.) Draamassa nähdään tärkeimpänä toiminnan kautta saatujen tuntemusten prosessointi. Suurin osa draamaa on siinä syntyvä vuorovaikutus. Prosessista voi syntyä konkreettista taidetta tai ajatuksen tasolla jotakin uutta, jopa ratkaisu ongelmatilanteeseen. Draamassa yhdistyy persoonallinen, vuorovaikutteinen ja sosiaalinen toiminta, jossa jokaisen osallisuus on tärkeää. (Kettunen 2002, 275.)

6.1 Toiminnallisuus luo mahdollisuuksia

Toiminnallisessa työskentelyssä toteutuvat sosiaalipedagogiikan perusajatukset. Sosiaalipedagogiikan lähtökohtana ovat yksilön henkilökohtaiset kokemukset omasta elämästään. Jokainen vaikuttaa oman elämänsä kulkuun huomioiden yhteisön muut jäsenet. Ollessaan ympäristön kanssa jatkuvassa vuorovaikutuksessa, yksilön taidot yhteisön jäsenenä kehittyvät. (Rautiainen 2005, 78.) Yksilön luontaisia ominaisuuksia ovat yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Ne voidaan lukea myös sosiaalipedagogiikan toimintaperiaatteiksi. Ihmisen minuus ja olemus kehittyvät olemalla vuorovaikutuksessa vaihtuvien yhteisöjen kanssa. Yksilö on perusolemukseltaan toiminnallinen ja kokemuksia kaipaava. (Hämäläinen 1999, 105.)

Hämäläisen ja Kurjen (1997, 49) mukaan sosiaalipedagogisen toiminnan menetelmät pohjautuvat osallistujien keskinäisiin dialogeihin. Toiminnan tavoitteena on uusien ajattelutapojen kehittäminen ja taito muutokseen, jossa jokaisen tulisi osallistua itseä koskevan toiminnan luomiseen. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa voidaan hyödyntää useita erilaisia menetelmiä, esimerkiksi taiteenomaista draamaa. Hämäläinen (1999, 106) korostaa luovaan toimintaan liittyviä hyötyjä, jotka löytyvät jokaisesta yksilöstä luonnostaan. Ominaisuudet, osallistuminen ja itsensä toteuttaminen, eivät välttämättä pääse rakentumaan ilman, että niitä harjoitetaan. Voidakseen toteutua, ne vaativat tilaa ja siihen mahdollistavan ympäristön.

Luovan toiminnan avulla voidaan vahvistaa yksilön käsitystä itsestään sekä muiden kanssakäymiseen vaadittavia vuorovaikutustaitoja. Näitä taitoja jokainen tarvitsee selviytyäkseen yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Toiminnallisuus antaa mahdollisuuden osallistujalle heittäytyä tilanteisiin, rentoutua ja leikkiä käsitellen samalla omaa elämää koskevia asioita. (Hämäläinen 1999, 67.) Tavoitteellisesta toiminnasta voidaan erotella alku, keskikohta ja loppu. Toiminnan alkaessa virittäydytään tulevaan tekemiseen poistamalla turhaa jännitystä ja varautuneisuutta. Oleellista draaman toiminnalle on, että se tapahtuu fiktiivisessä maailmassa. Roolien käyttäminen mahdollistaa sen, ettei tunteiden kokeminen muodostu liian henkilökohtaiseksi vaikka kokemukset voivat olla voimakkaita. (Kettunen 2002, 280–281.)

6.2 Ohjaajan rooli toiminnallisissa menetelmissä

Toiminnallinen työskentely vaatii ohjaajalta omistautuneisuutta, asiaan perehtymistä ja kykyä eläytyä ohjattaviensa tuotoksiin. Oma innostuneisuus ei pelkästään riitä osallistujien ohjaamiseen vaan siihen tarvitaan myös koulutusta ja laaja-alaista näkemystä maailmasta. Ennen kuin ohjaaja pystyy ymmärtämään muiden tulkintaa asioista, täytyy hänen ensin olla tietoinen omista tuntemuksista ja kokemuksista. Hyvästä ohjaajasta ei ole tarpeen tehdä tarkkaa määritelmää, sillä jokainen ohjaaja saa olla oma persoonansa. Tärkeää on kuitenkin omata vuorovaikutustaitoja, joihin sisältyy

muun muassa osallistujien kuunteleminen ja heidän käytettävissään oleminen. (Vehkalahti 2006, 42–43.)

Ohjaajalla on merkityksellinen rooli toiminnan ohjauksessa. Hänen tehtävänä on saada osallistujista esiin erilaisia tunteita ja näkökulmia sekä kannustaa niiden henkilökohtaiseen ilmaisuun. Hän ei kuitenkaan anna vastauksia tai luo tilanteita, vaan ohjaa osallistujia itse vaikuttamaan tapahtumien kulkuun. Toiminnallisten menetelmien kautta on mahdollista saada kaikkien osallistujien ajatuksia esille, mikä edesauttaa koko ryhmän toimintaa. Jokaisen kokemus on ainutlaatuinen luoden näkökulmaa siitä, että asiat eivät ole yksiselitteisiä eivätkä ratkaisut synny helposti. Osallistujat ovat oman kokemuksensa asiantuntijoita, ja ohjaaja vain mahdollistaa toiminnan. Hän luo puitteet vuorovaikutukselle ja innostaa ryhmän jäseniä osallistumaan. (Hyppönen & Linnossuo 2002, 12.)

7 PERHEILLAN TOIMINTA

Olemme suunnitelleet Perheillan opinnäytetyömme toiminnalliseksi osuudeksi. Siihen ovat voineet osallistua Salinkallion peruskoulun 7-luokkalaiset oman vanhempansa kanssa. Perheilta on tapahtuma, jossa toiminnan kautta haluamme herätellä vanhempia tiedostamaan, että aikuisen läsnäolon ja saatavuuden tulisi jatkua myös kuudennen luokan jälkeen. Sen tarkoituksena on saada vanhemmat kiinnostumaan lapsestaan kokonaisvaltaisesti, myös koululaisena. Eri aihealueiden, perheen, koulun, nuoruuden, vanhemmuuden ja niihin liittyvän vastuun kautta vanhemmalla on mahdollisuus asettua lapsensa asemaan. Perheillan toiminnan olemme miettineet niin, että siinä toteutuu nuoren ja vanhemman vuorovaikutuksen tukeminen sekä yhdessä tekeminen.

Perheiltaan sisältyy neljä tehtäväosiota, joissa vanhempi ja nuori toimivat parina. Olemme ideoineet ja rakentaneet tehtävät toimintaan sopiviksi erilaisten ilmaisuun pohjautuvien lähteiden avulla. Osioiden tarkoituksena on pohjustaa seuraavaa tehtävää ja suunnata osallistujien ajatukset Perheillassa käsittelemiimme teemoihin. Jokai-

sen tehtävän tarkoitus on eritelty tarkasti ennen toiminnan kuvausta ja toiminnan toteutukseen tarvittava materiaali löytyy liitteistä. Jokaisen tehtävän lopussa käydään purkuosio, jossa osallistujilla on mahdollisuus jakaa toiminnasta heränneitä ajatuksia ja tuntemuksia muiden kanssa. Ohjaaja avaa valmiiksi mietittyjen kysymyksien pohjalta keskustelua. Sanaselityksen sekä Väittämät ja jatka lausetta -tehtäväosioiden purkamisen helpottamiseksi käytämme Säätilakarttoja. Säätilat toimivat symboleina siitä, mitä tuntemuksia tehtävä herättää. Auringon paiste kuvaa positiivista kokemusta, puolipilvinen taas sitä hieman neutraalimpaa tuntemusta. Ukonilma kertoo päinvastaisesta kokemuksesta, joka on ollut hyvin epämiellyttävä ja josta vesisade on lievempi ilmaus. Jokainen valitsee itselle mieluisan kyltin, jonka kohdalle hän kävelee. Näin omaa kokemusta ei välttämättä tarvitse kuvata sanoin. (liite 4)

7.1 Tyynyviesti – jännityksen poistaja

Tehtävän tarkoituksena on rentouttaa osallistujia ja saada lievitettyä alkujännitystä yhteisen hauskan tekemisen kautta. Virittäydytään tekemiseen ja otetaan kontaktia koko ryhmään. Kaikki osallistujat sijoitetaan sopivasti muutaman askeleen päähän toisistaan. Jokainen kuljettaa vuorollaan suurta tyynyä polvien välissä toiselle ilman, että koskee tyynyä käsillään. Jos tyyny putoaa, nostetaan se takaisin polvien väliin käsillä jatkaen matkaa. Viimeinen palauttaa tyynyn takaisin sille, jolta tyyny tuli. Alkuleikistä voi tehdä erilaisia variaatioita.

7.2 Sananselitys – kurkistus illan aiheisiin

Tehtävän tarkoituksena on aloittaa parityöskentely, joka jatkuu koko illan. Sanoissa esiintyvien aihealueiden on tarkoitus johdatella osallistujat Perheillan teemaan. Vastuun talon ideana on koota osallistujille Sananselitys -tehtävän muuten irralliset sanat kokonaisuudeksi. Keskustelun aikaan saaminen ja aihealueiden pohtiminen omien kokemusten kautta, on yksi tehtävän tavoitteista.

Jokaiselle osallistujalle jaetaan 15 sanaa. Selitettävät sanat liittyvät perheeseen, kouluun, nuoruuteen ja vanhemmuuteen sekä näihin liittyvään vastuuseen. Sanat on valittu nuorille ja vanhemmille vaikeustason mukaan. Toinen parista selittää mahdollisimman monta sanaa minuutissa ja sitten tehdään vaihto. Yhteensä neljä vaihtoa tai niin monta, että kaikkia sanoja on yritetty selittää. Lopuksi jokainen valitsee viisi itselleen mieluista tai tärkeää sanaa. Omalle parille kerrotaan, miksi itse on valinnut juuri ne sanat. Sen jälkeen parit miettivät yhdessä tai erikseen, miten kukin sijoittaisi valitsemansa sanat lattialle levitetyn Vastuun talon huoneisiin. Talon huoneet ovat: perhe, koulu, nuoruus, vanhemmuus ja vastuu. Yhdessä katsotaan ja keskustellaan ohjaajien kanssa, millaisia sanoja on kertynyt ja mihin huoneisiin. Aikaa tehtävälle on varattu noin 20 minuuttia.

(liite 5 ja 6)

Keskustelua Sanaselitys -tehtävästä avataan säätilakarttojen ja kysymysten avulla. Ohjaajat esittävät seuraavia kysymyksiä osallistujille: Miltä tehtävä yleisesti tuntui? Olivatko sanat helppoja? Miltä oman parin kanssa työskentely tuntui? Oliko tehtävälle varattu aika riittävä?

7.3 Väittämät ja jatka lausetta – roolin vaihto

Tehtävän tarkoituksena on vaihtaa rooleja ja herättää keskustelua vanhemmalle ja hänen lapselle tärkeistä aihealueista. Nyt vanhemman pitää asettua nuoren asemaan ja päinvastoin. Nuoren pitää ajatella itsensä vanhempana ja vastuullisena aikuisena, joka huolehtii lapsensa hyvinvoinnista. Vanhempi keskittyy pohtimaan, miten tämän päivän nuori ajattelee. Vastauksia kirjoittaessa ei pidä miettiä mitä oma lapsi tai vanhempi tekisi, vaan miten itse toimisi vastaavassa asemassa. Toistensa vastauksien näkemisen tarkoituksena on jakaa ajatuksia ja synnyttää avoimempaa keskustelua molempien kokemuksesta oman parin kanssa.

Vanhempi saa paperin, jossa on kolme väittämää ja kolme jatka lausetta -kohtaa. Väittämät on kirjoitettu 7-luokkalaisen ajatuksina, joista vanhempi voi olla samaa mieltä tai eri mieltä perustellen kantansa. Keskenäiset lauseet on myös aloitettu

niin, että ne kuvaavat nuoren ajatusmaailmaa. Nuori saa vastaavanlaisen paperin, mutta hänen tulee ajatella itsensä vanhempana. Tämän jälkeen vastaukset vaihdetaan ja niistä keskustellaan parin kanssa sekä yhteisesti. Aikaa tehtävälle on varattu noin 20 minuuttia.

(liite 7)

Keskustelua Väittämät ja jatka lausetta -tehtävästä avataan säätilakarttojen ja kysymysten avulla. Ohjaajat esittävät seuraavia kysymyksiä osallistujille: Oliko vaikeaa asettua toisen näkökulmaan? Tuntuivatko kysymykset vaikeilta? Oliko helppoa näyttää omat vastaukset parille?

7.4 Muotokuva – tältä me näytämme yhdessä

Tehtävän tarkoituksena on hassutella yhdessä ja harjoitella tilanteisiin heittäytymistä. Tehtävä vaatii luottamista omaan pariin sekä itseensä jatkamalla toisen aloittamaa kasvojen kohtaa. Samalla tarkoituksena on muistuttaa positiivisen palautteen tarpeellisuudesta, merkityksestä ja vaikutuksesta omalle vanhemmalleen tai lapselleen.

Parit piirtävät yhteisen muotokuvan samalle paperille omilla väreillään, niin että molemmat toimivat vuorotellen mallina ja piirtäjänä. Aikaa taitelijalla on puoli minuuttia, jonka jälkeen hänestä itsestään tulee malli. Muotokuva syntyy niin, että samaan kuvaan ilmestyy molempien kasvojen piirteitä. Vaihtoja tehdään vähintään kymmenen, tarvittaessa enemmän niin, että kaikkien kuvat saadaan valmiiksi. Valmiin muotokuvan ympärille kirjoitetaan kolme mukavaa asiaa toisesta, esimerkiksi adjektiiveja. Lopuksi tilaan avataan muotokuvanäyttely, jota kaikki pääsevät ihastelemaan. Tehtävän herättämiä tuntemuksia jaetaan yhteisesti. Aikaa tehtävälle on varattu yhteensä noin 20 minuuttia.

(liite 8)

Osallistujat saavat keskustella avoimesti muotokuvien tekemisestä. Ohjaajat voivat esittää seuraavia kysymyksiä osallistujille: Tuntuiko pahalta olla mallina? Oliko han-

kalaa jatkaa siitä mihin toinen piirustuksessaan jäi? Oliko helppoa keksiä mukavia asioita paristaan?

7.5 Loppurentoutus – rauhallinen hetki yhdessä

Tehtävän tarkoituksena on rentoutua yhdessä ja unohtaa kiire. Osallistujat jatkavat toisen huomioimista ja hyvän olon tuottamista. Parit hakevat patjat ja suuret maali-pensselit. Ohjaaja ohjeistaa rentoutusta puheella rauhallisen musiikin soidessa taustalla. Puheen tehtävänä on saada maalaajat unohtamaan kiire maalaamisesta ja lähettää maalattava matkalle hänen lempipaikkaansa. Tarkoituksena on saada osallistujat luomaan omia mielikuvia. Parit saavat päättää, kumpi on ensin maalattava, joka käy patjalle makaamaan vatsalleen. Rentoutujan ääri viivat ja keho maalataan useaan kertaan maalattavan valitsemalla värillä varmoin ja painavin vedoin. Rauhallinen ja rentouttava maalaus saa jatkua noin seitsemän minuuttia, jonka jälkeen maalattava palailee mielen maailmasta omassa tahdissa takaisin tilaan. Nyt on maalaajan vuoro nauttia siveltimen kosketuksesta. Aikaa tehtävälle on varattu yhteensä noin 25 minuuttia. Osallistujat voivat keskustella Loppurentoutus -tehtävästä patjoilla istuessaan. Ohjaajat voivat kysellä kokemuksia siitä, miltä on tuntunut olla maalattava ja maalaaja.

7.6 Kahvi ja palaute – lopetus illalle

Jokaiselle osallistujalle jaetaan palautelomake. Palautteen antamisen yhteydessä he voivat nauttia tarjolla olevia virvokkeita ja pikkuleipiä. Kun palautelomakkeet on kerätty osallistujilta takaisin, keskustellaan vapaasti illan ohjelmasta ja sen herättämistä ajatuksista. Ohjaajat tiedustelevat osallistujien tunnelmia ja kiittävät toimintaan osallistumisesta. Tämän jälkeen pareille annetaan heidän tekemät muotokuvat muistoksi Perheillasta ja he voivat lähteä kotiin. Aikaa palautteen antamiselle ja yleiselle keskustelulle illasta on varattu noin 30 minuuttia.

(liite 9)

8 PERHEILLAN TOIMINNAN RAPORTOINTI

Raportointiosiossa kuvaamme Perheillan kulun ja sen toteutumisen. Raportoinnissa omien havaintojemme tukena olemme hyödyntäneet Nuorisopalveluiden projektityöntekijöiden kirjaamia asioita sekä osallistujilta saamaamme palautetta Perheillasta. Perheillan toiminta toteutettiin tammikuun 10. päivä 2007 Salinkallion peruskoululla.

Iltaan ilmoittautui seitsemän vanhempi-lapsi -paria, joista toimintaan osallistui neljä. Valmistelimme toimintaa alkuviikon ja tapahtumapäivänä laitoimme luokahuoneen uuteen uskoon. Tähän saimme apua niin koulun henkilökunnalta kuin oppilailtakin. Sisustimme pulpeteista ja tuoleista tyhjennetyin tilan taivaansinisillä, läpikuultavilla verhoilla, värikkäillä matoilla ja seinävaatteella sekä viherkasveilla ja pehmeillä istuintyynyillä. Rakentamamme massiivinen Vastuun talo -plakaatti toimi osana sisustusta.

Vanhemmat saapuivat nuorten kanssa Perheiltaan Salinkallion peruskoululle. Ohjasimme parit luokkaan ja annoimme heille käsivarteen kiinnitettävät samanväriset nauhat. Mieltä lämmittävää oli nähdä, kuinka nauhan kiinnittäminen vaati avun pyytämistä omalta parilta, vaikka aluksi osallistujat yrittivätkin toimia itsenäisesti. Luokkaan päästyään jokainen sai valita itselleen oman istuintyynyn ja paikkansa huoneesta. Vanhemmat ja nuoret istuutuivat melko lähekkäin toisiaan muista pareista erilleen. Tunsimme ilmassa olevan pientä jännitystä, joka näkyi esimerkiksi epävarman oloisen tyttären sanoista äidilleen:

”Vähän noloo, et istu ainakaan siihen keskelle lattiaa”.

Huvittuneena tyttären kommentista äiti siirtyi hänen perässään reunemmaksi. Toiminta pääsi alkamaan aikataulun mukaisesti. Tervetuliaispuheessa esittelimme itsemme osallistujille ja kerroimme lyhyesti illan kulusta. Vanhemmat ja nuoret antoivat luvan illan tapahtumien kuvaamiseen. Tunnelma oli edelleen hieman jännittynyt, mutta Tyynyviesti sai parit rentoutumaan, ja ilmapiiri keveni huomattavasti. Alkulämmitteily herätti hilpeyttä osallistujissa ja parit lähtivät ohjaajien mukana kannustamaan toisiaan tyynyn kuljetuksessa.

Ohjelma jatkui Sananselityksellä, jossa pareille jaettiin molemmille 15 sanaa. Sanat oli jaettu nuorille ja vanhemmille vaikeustason mukaan. Ohjeistuksessa korostimme yrittämisen tärkeyttä vaikka sanat tuntuivatkin vaikeilta. Parit selittivät vuorotellen sanoja toisilleen. Osallistujat lähtivät innokkaasti tehtävään mukaan kannustavalla asenteella ja meistä oli hienoa huomata, kuinka osa pareista lähestyi toisiaan. Käsien heilunta ja nopea sanojen arvailu ja selittäminen yltyi ajan huvetessa. Jotkut kuulemistamme selityksistä olivat hienoja, kuten erään pojan selitys äidilleen sanasta esikuva:

”Sinä oot minulle sellainen”.

Varsinkin vanhempien sanat olivat melko vaikeita, mutta nuorten innostamina yrittivät niitä selittää aina uudelleen. Vanhempien lievä avuttomuus huvitti silminnähden nuoria. Lopuksi jokainen valitsi itselle selittämistään sanoista viisi tärkeintä ja käytti siihen huolella aikaa. Sanojen valinta herätti osallistujat pohtimaan ääneen, esimerkiksi nukkumisen tärkeyttä suhteessa harrastuksiin. Siirsimme Vastuun talon keskelle lattiaa, jonka ympärille osallistujat kerääntyivät miettimään, mihin huoneeseen sanat voisivat kuulua. Etenkin vanhemmat miettivät sanojen paikkaa keskustellen vaihtoehtoja oman lapsensa kanssa. Painotimme, ettei sanoille ollut valmiiksi mietittyä lokeroa vaan jokainen voi asettaa sanan oman mielensä mukaan. Sen jälkeen käytiin yhteisesti läpi, kuinka sanat olivat sijoitettu ja miksi juuri niihin huoneisiin. Avasimme keskustelua tehtäväkokonaisuudesta Säätilakarttojen avulla, jotka toimivat vastuksina esittämiimme kysymyksiin. Vastuun taloon oli laitettu muun muassa seuraavia osallistujille tärkeitä sanoja: rajat, yhdessä olo, kaverit, nukkuminen, harrastukset ja turvallisuus.

Seuraavaksi jaoin pareille Väittämät ja jatka lausetta -laput, joissa nuori joutui asettumaan vanhemman rooliin ja vanhempi taas ajattelemaan itsensä 7-luokkalaiseksi. Tehtävä herätti nuorissa pientä vastarintaa, sillä he kokivat roolinvaihtamisen vaikeammaksi itselleen kuin vanhemmalleen. Yksi poika kommentoikin asiasta vanhemmalleen:

”Hyvä sulle kun oot jo elänyt sen ajan!”

Rauhoittelimme nuorempia osallistujia tiedolla, etteivät heidän vanhempansa kuitenkaan olleet eläneet nuoruuttaan 2000-luvulla. Tehtävänannon tarkennuksen jälkeen jokainen keskittyi lauseisiin intensiivisesti. Eräs vanhemmista koki Jatka lausetta – osion vaativana ja käytti paljon aikaa tehtävän tekemiseen. Vastattuaan parit vaihtoivat laput keskenään ja keskustelua syntyi saman tien toisen kirjoittamista ajatuksista. Vanhempien ajatusten herääminen ja aktiivisuus sai nuoretkin osallisiksi. Lopuksi käytimme Sääkarttoja tehtävän läpikäymiseen keskustelun avaajina.

Vakavampien pohdintojen jälkeen siirryimme vapaampaan toimintaan, muotokuvan piirtämiseen. Parit saivat tarvikkeet muotokuvan tekemiseen toimien vuoronperään itse mallina ja taas taiteilijana. Tehtävän ohjeistus taitelijan elämään tutustumisesta sai aikaan ”Voi ei!” – lausahduksia. Ennakkoluulot kuitenkin karisivat tehtävän alettua. Nopeassa tahdissa piirtäminen loi tilanteeseen koomisuutta ja sai koko porukan naurahtelemaan. Tunnelma oli rentoutunut huomattavasti ja parit hakeutuivat vielä mukavampiin asentoihin hyödyntäen lattiatilaa myös tyynyjen ulkopuolelta. Vaihtoja tehtiin tarvittava määrä niin, että kaikki saivat piirustukset valmiiksi. Parista positiivisten adjektiivien kirjaaminen muotokuvan ympärille synnytti iloisia ilmeitä. Mieleenpainuvimpia kuvauksia nuoresta olivat:

”hössö, luotettava, hyvin käyttäytyvä ja energinen”.

Vanhempaa taas kuvailtiin sanoin:

”ei suutu pienestä, omaperäinen, mukava (välillä) ja avulias”.

Valmiit muotokuvat ripustettiin näyttelyksi kaikkien nähtäville, mikä herätti yleisössä kikattelua. Samalla, kun katselimme taideteoksia, keskustelua syntyi tehtävän tekemisestä jo ilman sääkarttoja. Yhdessä tehty taideteos oli mukava muisto tapahtumasta, jonka parit saivat viedä illan päätteeksi kotiin.

Loppurentoutusta varten hämärsimme tilan tunnelmaan sopivaksi. Parit hakivat itselleen patjan ja suuren pensselin, jonka jälkeen saivat ottaa kunnolla tilaa ympärilleen. Ennen rentoutuksen alkua parit saivat valita, kumpi menee ensin makuulle ja kumpi maalaa. Maalajaat kuiskasivat parin korvaan, millä värillä he haluavat itsensä maalattavan. Tehtävän aikana osallistujia ohjeistettiin puheella rauhallisen musiikin soidessa taustalla. Ensin maalajaat aloittivat työnsä kiireellä, mutta rauhoittuivat ajan kuluessa. Vedot pitenevät, maalikerros paksuuntui ja jopa sormien ääri viivat käytiin yksitellen läpi. Havaitimme osallistujien keskittyneistä olemuksista kiireettömyyden ja toisen huomioon ottamisen. Samalla välittyi tunne, että tämä oli pareille uudenlaista, mieluista yhdessä tekemistä. Saatuaan viimeiset vedot valmiiksi, nousi maalattava patjalta pitkään venytellen ja hyvin levänneenä. Nyt oli maalajaan vuoro saada väriä pintaan ja rentoutua. Rauhallinen tunnelma jatkui ja maalaaminen sujui entistä rauhallisemmin, koska kaikki tiesivät jo, mitä seuraavaksi tapahtuu. Musiikin loputtua parit jäivät paikoilleen keskustelemaan kokemuksistaan rentoutujana ja rentouttajana. Osallistujat kertoivat rentoutuneensa niin maalaamisesta kuin maalattavana olemisesta.

Patjat vaihdettiin takaisin tyynyihin ja lopuksi tarjolla oli kahvia, jonka yhteydessä jokainen sai täyttää palautelomakkeen. Istuuduimme osallistujien joukkoon lattialle palautteiden keruun jälkeen. Keskustelimme yhteisesti illan toiminnasta ja miten kukaan oli sen kokenut. Varattu aika riitti hyvin ja perheet lähtivät kotiin.

9 PERHEILLAN ARVIOINTI

Perheillan toiminnan arviointi perustuu omiin havaintoihimme ja itsearviointiin sekä tehtäväosioille asetettuihin tavoitteisiin. Lisäksi olemme arvioinnissa hyödyntäneet nuorilta ja vanhemmilta kerättyä palautetta Perheillasta. Saimme palautetta omasta ohjaamisesta ja toiminnasta myös Nuorisopalveluiden projektityöntekijöiltä, jotka osallistuivat iltaan tarkkailijan roolissa. Perheillan toteutus sujui suunnitelmien mukaan ja kaiken kaikkiaan tapahtuma onnistui yli odotusten. Olimme asettaneet Perheillan tavoitteeksi avata keskustelua valituista aihealueista ja seitsemäsluokkalaisten

kyvystä vastata omasta koulunkäynnistä. Vanhempien kanssa syntyi huomattavasti avoimempaa keskustelua kuin olimme osanneet odottaa. He toivat samansuuntaisia ajatuksia esille kuin mitä itse olimme pohtineet opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa. Osallistujat kuvasivat tehtäviä ja niiden tekemistä uudelleenlaisiksi kokemukseksi sekä erilaiseksi ja mukavaksi yhdessäoloksi.

Keskusteluissa vanhempien ennakko-odotuksista iltaan kohtaan, eräs äiti kuitenkin toi esille miettineensä, tulisiko Perheiltaan lainkaan. Kysyessämme osallistujien mielenkiintoa vastaavanlaista toimintaa kohtaan, vanhemmat toivat esille kiinnostuksensa järjestettyyn iltaan. Alla on saamamme palautetta, joka kertoo, millä mielellä osallistujat olivat lähteneet iltaan ja lähtisivätkö uudelleen mukaan vastaavanlaiseen toimintaan.

”Väsyneenä ja epäillen. Totta kai lähtisin!”

”Hyvällä mielellä. Voisin lähteä uudelleen jos vain saisin houkuteltua lapsen taas mukaan.”

”Lähdin mielelläni. Lähtisin uudestaan.”

”Odottavalla, ehdottomasti.”

Nuoret olivat tulleet iltaan hieman epäillen, mutta palautteissa tuli kuitenkin ilmi, että Perheiltaan osallistuminen oli ollut varsin miellyttävä kokemus.

”Ihan hyvällä, kyllä lähtisin uudestaan.”

”En ollut oikein innoissani kun tulin mutta kai voisin tulla uudestaan.”

”No aluksi en ollut mitenkään innoissani, mutta kyllä lähtisin uudestaan. Oli ihan kivaa.”

”Lähtisin. Vaikka heti!”

Perheillan tilan varauksen ja sisustukseen tarvittavan materiaalin saamisessa ei ollut ongelmia. Suunniteltu aikataulu piti koko toteutuksen sekä illan tehtävien osalta. Nuorisopalveluiden ja Salinkallion peruskoulun kanssa tehtävä yhteistyö toimi hyvin ja henkilökunta oli mahdollistamassa Perheillan onnistumisen. Vaikka osallistujia oli

odotettua vähemmän, ei heidän lukumäärällään ollut vaikutusta illan kulkuun. Meillä oli ennako-oletus, että iltaan osallistuisivat vain äidit tyttärineen, mutta oli hienoa huomata iltamme kiinnostaneen myös vastakkaisen sukupuolen edustajia.

Vanhemmat olivat alusta lähtien hyvin puheliaita, mikä antoi meille varmuutta lähteä toteuttamaan illan toimintaa. Illan osallistujat lähtivät tehtäviin mukaan innokkaasti ja ennakkoluulottomasti. Vanhemmat lapsineen eivät turhautuneet tehtävien tekemisestä vaikka osa tehtävistä vaatikin ponnisteluja. Olimme suunnitelleet tehtävät sopivan haastaviksi ja ne olivat kytköksissä toisiinsa. Tehtäväosiot myös seurasivat loogisesti toisiaan edellisen aina pohjustaen seuraavia. Iltaan suunnitellut neljä tehtävää olivat ajallisesti sopiva määrä kahdelle tunnille, koska näin jokaiselle tehtävälle jäi riittävästi aikaa eivätkä osallistujat kyllästyneet niiden tekemiseen. Suullisen ja kirjallisen palautteen perusteella, pareille jäi illasta mukavat kokemukset.

Ensiksi pidetyllä Tyynyviestillä oli tarkoitus poistaa alkujännitystä ilmasta. Illan ai-noassa ryhmätehtävässä osallistujat pääsivät liikkumaan turvallisen välimatkan päässä toisistaan. Vanhempi ja lapsi saivat pysyä lähekkäin, ja iso hankala tyyny vei huomion toisaalle vieraan henkilön kohtaamisesta. Tyynyn kuljetus pakotti kaikkia liikkumaan hassusti. Tehtävä oli erinomainen ilmapiirin rentouttaja ja osallistujista oli sekä hauskaa kuljettaa tyynyä että kannustaa toinen toistaan. Musiikki olisi voinut keventää tunnelmaa odottelutilanteessa, mutta hiljaisuus ei ollut häiritsevää.

Sanaselitys -tehtävän avulla halusimme lisätä parien välistä luottamusta ja antaa aikaa läsnäoloon. Osallistujat heittäytyivät tehtävään tunteella ja keskittyneesti, toisensa huomioon ottaen. Eräs pari oli tehtävän alussa sijoittunut etäälle toisistaan, mutta lähestyivät sen aikana toisiaan saadakseen paremmin kontaktin. Selitettävät sanat olivat osuvia ja onnistuimme jakamaan sanat vaikeustason mukaisesti vanhemmalle ja nuorelle. Nuoret kannustivat vanhempiaan selittämään vaikeitakin sanoja uudelleen. Oli hyvä, että olimme valinneet vaikeimpia sanoja vanhemmille, sillä se loi mielenkiintoisen asetelman nuoren ja vanhemman välille. Nuoret nauttivat selvästi tilanteesta, jossa olivat etevämpiä selittäjiä kuin sanojen kanssa pinteessä oleva vanhempansa. Kysyttäessä mieleenpainuvimmasta tehtävästä yksi äideistä toi palautteessaan esille Sanaselityksen:

”Lapsen selitykset ymmärsi nopeasti, mutta omat selitykset ei mennyt lapselle samoin!!?”

Tehtävä jatkui luontevasti sanojen sijoittamisella Vastuun taloon. Vastuun talo oli aseteltu lattialle, jotta saimme koottua kaikki osallistujat sen ympärille. Jokainen sai samanaikaisesti laittaa sanat haluamiinsa huoneisiin. Talon tarkoitus toteutui irrallisten sanojen kokoajana, kun jokainen mietti parinsa kanssa sanoilleen sopivaa huonetta. Vuorovaikutus ei jäänyt vain tekemisen tasolle vaan se syventyi keskusteluksi molemmissa osioissa.

Pohdimme etukäteen miten Väittämät ja jatka lausetta -lappujen vaihto onnistuisi pareilta. Mutta jännittäminen osoittautui turhaksi, sillä osallistujat odottivat innokkaasti näkevänsä pariensa vastaukset. Selitettävien sanojen asetteleminen Vastuun taloon ja aihealueiden näkeminen, toimi hyvänä ajatuksien avaajana Väittämät ja jatka lausetta -tehtävälle. Vanhempien sekä nuorten vastaukset olivat monisanaisempia kuin osasimme odottaa. Sanaselityksellä ja Vastuun talolla oli selvä merkitys tehtävän kannalta, sillä muuten vastaukset olisivat luultavasti jääneet suppeammiksi. Havaitimme tehtävän mahdollistaneen toisen asemaan asettumisen ja ajatuksien vaihdon. Oli hienoa nähdä kuinka vanhemmat reagoivat lastensa vastauksiin. Osa vanhemmista koki lastensa vastaukset yllättävinä ja ajatuksia herättävinä. Vastausten vaihdon jälkeen syntyi avointa keskustelua siitä, mitä on olla nuori ja mitä aikuinen. Oman vanhemman ja lapsen vastauksien näkemisellä oli juuri sellainen vaikutus keskustelun syntymiseen, kuin olimme toivoneet. Se oli tehtävän tarkoituksenakin.

Lupasimme seuraavan tehtävän naurattavan osallistujia, vaikka ajatus piirtämisestä aiheutti ennakkoluuloja. Muotokuvan tekeminen vaati yhteistyötä, luottamista omaan pariin ja rohkeutta heittäytyä tehtävään. Positiivisen palautteen antamisen tärkeys ei korostunut keskustelussa niin paljoa kuin olimme suunnitelleet, mutta sen esille tuominen koettiin kuitenkin mukavana asiana. Osallistujien mielestä positiivisten asioiden kirjaaminen paristaan ei ollut vaikeaa.

Rentoutus oli osallistujista mieleenpainuvien, koska siinä oli aikaa pysähtyä ja rentoutua. Oman parin keskittyminen maalaajana vaikutti myös toisen rentoutumiseen. Vaikka aluksi maalaaminen tapahtuikin kiireellä, oli mukavaa huomata, kuinka parit rauhoittuivat ajan kuluessa. Varattu aika riitti kunkin maalattavan rentoutumiseen. Rentoutus oli hyvin onnistunut ja kasasi illan tiiviiksi kokonaisuudeksi. Siinä täyttyi yhdessä tekeminen, toisen kuunteleminen ja huomioon ottaminen sekä kiireetön läsnäolo. Näiden tekijöiden kautta toteutuivat kaikki ne odotukset ja tavoitteet, jotka halusimme toiminnan avulla saavuttaa.

Arvioinnin perustuessa osittain omaan havainnointiimme, osoittautui samanaikainen toiminnan ohjaaminen ja havaintojen kirjaaminen haasteelliseksi. Havaintojen ylös saaminen vei selvästi huomiotamme varsinaisesta ohjaamisesta. Havainnoinnin ja ohjeistamisen jakaminen ei toiminut käytännössä niin kuin olimme suunnitelleet. Toisen ohjeistaessa tehtävää, oli toisella kuitenkin kiire saada omat havaintonsa paperille. Valmiiksi suunnitellut havainnointikaavakkeet sekä värinauhut parien käsivarsissa toimivat hyvin ja tekivät kirjaamisesta ja havaintojen purkamisesta meille selkeää. Suunnittelemamme havainnointimenetelmä toimisi varmasti paremmin jatkossa, koska kokemuksen kautta havainnoinnista tulisi luonteva osa ohjaamista. Olisimme esimerkiksi voineet luottaa omaan muistiimme enemmän kuin illan aikana uskalsimme. Perheillan kuluessa saimme varmuutta omaan ohjaamiseemme. Alussa molemmilla oli kiire siirtyä tehtävästä toiseen ja päästä eteenpäin ohjelmassa. Tunnelman rentoutuessa pystyimme kuitenkin keskittymään ohjaamiseen kaikessa rauhassa.

Perheilta antoi meille lisää arvokasta kokemusta toiminnan suunnittelusta, käytännön asioiden huomioimisesta sekä ryhmän ohjaamisesta. Ohjaamisemme illan aikana oli joustavaa ja eli tilanteiden mukana. Se oli myös vastavuoroista ja tehtävät etenivät osallistujien tahdissa. Palautelomakkeella saimme kerättyä osallistujilta tietoa iltaan osallistumisesta ja tehtävien mielekkyydestä sekä toimintamme tarpeellisuudesta jatkossa. Kysymyksiin ei ollut raskasta vastata illan päätteeksi ja saimme selville työmme kannalta oleellisen tiedon. Vastaukset olivat monisanaisia ja saimme osallistujilta positiivista palautetta ohjaajina toimimisesta.

”Ohjaajien ote on rento ja ammattitaitoinen.”

”Ohjaajat osasivat hommansa minun mielestäni. Onnea teille!”

”Ei ollut valittamista ohjaajissa.”

”Ohjaajille motivaatiointoa työvuosillekin!”

Nuorisopalvelujen projektityöntekijöillä oli suuri vaikutus illan toteutuksen kannalta. Saamamme apu oli merkittävää toiminnan suunnitteluun ja peruskoulun valitsemiseen. Työmme arvioinnin kannalta oli tärkeää että projektityöntekijät havainnoivat sekä omaa ohjaamistamme että osallistujien toimintaa. Perheillan osallistujamäärään olisi voinut vaikuttaa tehokkaammalla markkinoinnilla. Esittelimme toimintaa vain vanhempainillassa, jossa läsnä olivat vain vanhemmat. Esimerkiksi luokissa oppilaille esittäytyminen ja Perheillan toiminnasta kertominen olisi saattanut lisätä kiinnostusta iltaa kohtaan.

Opinnäytetyötä tehdessämme keskinäinen yhteistyömme toimi hyvin ja vastuun jakaminen toiminnan järjestelyissä toteutui tasapuolisesti. Omalla perehtyneisyydellä illan aiheisiin ja toiminnan ohjaamiseen oli oma merkittävä roolinsa illan onnistumisen kannalta. Toiminnan rakenne pysyi koossa ja keskustelu tiivistyi Perheillan aiheiden ympärille. Osallistujien innostuneisuuden ja aktiivisuuden myötä meille vahvistui käsitys siitä, ettei toiminnan tarvitse aina olla niin erikoista tai suurta ja mahtavaa. Huomasimme, että osallistujat kaipasivat myös hetkeen pysähtymistä ja yhdessä oloa. Perheillan jälkeen meille jäi osittain haikea olo siitä, ettei osallistujia riittänyt useammalle illalle. Osallistujamäärällä ei ollut suurta vaikutusta toiminnan toteutuksen kannalta, ja saimmekin osallistujilta arvokasta tietoa opinnäytetyömme ja jatkopohdintojen kannalta. Toisaalta, mitä enemmän perheitä olisi osallistunut iltaan, sitä varmempia olisimme olleet toiminnan tarpeellisuudesta.

Onnistuneen illan tunnelmista meille vahvistui ajatus, että toimintakertoja olisi voinut olla enemmänkin kuin yksi. Olisi antoisaa työskennellä saman ryhmän kanssa useaan otteeseen, koska silloin pääsisimme syventymään vanhemman ja nuoren välisen vuorovaikutuksen tukemiseen kunnolla. Jatkossa me ohjaajina tulisimme tutuiksi ryhmän jäsenille sekä osallistujat toisilleen, mikä lisäisi osaltaan turvallisuuden tunnetta ja ajatusten vaihtoa. Toiminnallisissa menetelmissä on merkityksellistä, kuinka ohjaajat

ovat mukana osallistujien tuotoksissa. Perheillan ohjaajina olimme läsnä muulloinkin kuin ohjaustilanteissa. Onnistuimme myös näyttämään osallistujille kiinnostuksemme heidän ajatuksiin ja mielipiteitään kohtaan. Sen tunteen perusteella, mikä meille jäi ryhmän ohjaamisesta, Perheilta toteutui kaikin puolin hyvin.

10 POHDINTA

Pohdinnassa olemme miettineet, ovatko opinnäytetyömme tarkoitus ja tavoitteet toteutuneet sekä sitä, onko toiminta vastannut tarpeeseen. Tuomme teoriapohjaa esille omien ajatuksiemme tueksi. Perheillan toiminnasta saatua palautetta ja tuloksia pohdimme suhteessa tietoperustaan ja käsityksiimme. Olemme myös miettineet rooliämme toiminnan toteuttajina ja ohjaajina sekä kuinka olemme näissä onnistuneet. Perheillan kehittämisideoita syntyi heti toiminnan toteuttamisen jälkeen sekä opinnäytetyön kirjoittamisen yhteydessä. Päätämme pohdinnan jatkosuunnitelmiin sekä ajatuksiin opinnäytetyöprosessista.

Opinnäytetyössämme toiminnallinen osuus on suuri osa työtämme. Sen pohjana on tietoperusta alan kirjallisuudesta ja tutkimuksista. Toiminnallisuus perustuu siihen, että toiminnan kautta voidaan luontevasti käsitellä valittuja teemoja. Itse toiminta herättää osallistujissa ajatuksia ja saa heidät kokemaan asioita uudesta näkökulmasta. (Kettunen 2002, 275; Rautiainen 2005, 77.) Opinnäytetyömme tavoitteena oli toiminnan kautta tukea vanhemman ja nuoren välistä vuorovaikutusta, jossa molempien osallisuus oli tärkeää. Perheillassa toimiessaan yhdessä lapsensa kanssa vanhemmalla oli mahdollisuus pohtia nuoren elämää tänä päivänä. Myös nuori sai asettua vanhemman rooliin.

Toiminnallisen osuuden tarkoituksena oli herätellä vanhempia näkemään, että 7-luokkalainen tarvitsisi vielä tukea koulunkäyntiinsä. Vaikka nuori pystyykin ottamaan vastuuta enenevässä määrin, ei 12–14 -vuotiaalle voi jättää koko vastuuta opiskelusta. Nuori tarvitsee itsenäistymisen kynnyksellä vanhempaansa turvalliseen irtautumiseen vaikka se toisinaan tuntuisikin vaikealta. Tärkeää nuoren kehittymisen kannalta onkin yhdessä vietetty aika sekä vanhemman läsnäolo ja saatavuus. Kodin

tulisi tarjota nuorelle ympäristö, jossa nuorella on mahdollisuus kokeilla rajoja ja näyttää tunteitaan. (Aalberg ym. 1999, 100–101; Cacciatore 2005, 30; Niemistö 2001, 49.) Perheillan tehtävien myötä vanhemmat toivat esille samansuuntaisia ajatuksia kuin meillä oli ollut.

Stakesin kouluterveyskyselyn (Stakes 2006) tuloksien mukaan nuorilla itsellään on tarve saada kotoa enemmän tukea koulunkäyntiinsä. Kyselyn tulosten mukaan joka kymmenes 8-9 -luokkalainen nuori kokee tarvitsevansa enemmän tukea kotoa. Seitsemännelle luokalle siirtyminen on iso muutos aiempaan ja samalla vanhempien osallistuminen nuoren koulunkäyntiin vähentyy selvästi. Koemme toimintamme lähteneen vastaamaan nuorten tuen tarpeeseen ennaltaehkäisevästi, koska näin jatkuvuus kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle säilyisi. Myös eräs vanhempi toi näkemyksensä esille, jonka mukaan yhteydenpito lapsen kouluun ei ole enää niin tiivistä 7- luokalle siirryttäessä. Peruskoulun yhtenäistämisyriyksistä huolimatta, muutos kuudennelta luokalta seitsemännelle on haastavaa nuorille. Suuret luokkakoot vähentävät opettajan aikaa oppilaalle, jonka takia tavallinenkin nuori tarvitsee tukea koulunkäyntiinsä. Myös aineopetus tuo osaltaan haastetta sopeutua erilaiseen oppimisympäristöön kuin alakoulussa. (Opetushallitus 2004; Pölkki 2001, 142.)

Opinnäytetyömme teoriapohja antaa kuvaa siitä, millaisten kehitystehtävien eteen nuori joutuu tänä päivänä. Nuoreen vaikuttavat psyykkiset ja fyysiset muutokset, jolloin nuori saavuttaa murrosiän. Hän alkaa etsiä itseään ja suhteuttaa muuttuvaa miinänsä ympäristöönsä. Itsenäistyminen vaatii nuorelta omien rajojen löytämistä, identiteetin rakentamista sekä irtaantumista vanhemmastaan. (Kinnunen 1999, 32, 34; Nurmi ym. 2006, 126.) Olemme rajanneet laajaa nuoruuden käsitettä opinnäytetyömme teoriaosuutta varten niin, että se vastaa toiminnan tarkoitusta. Olemme pyrkineet perustelemaan valintamme mahdollisimman tarkkaan kohderyhmämme ja siihen liittyvien aiheiden mukaan. Teorian kautta olemme tuoneet esille, että nuori tarvitsee tukea niin vanhemmaltaan, ikätovereiltaan kuin koulultakin kasvaakseen kohti aikuisuutta. Mielestämme olemme onnistuneet teorian rajauksessa, ja perustelleet valintamme hyvin. Teoriapohja on toiminut tukena järjestämällemme Perheillalle ja sitä kautta olemme saaneet vakuutettua tarpeen toiminnallemme. Teoriassa keskityimme tiiviisti kohderyhmämme, vanhempien ja nuorten ympärille, sekä heidän vuorovaiku-

tuksensa tukemiseen toiminnallisilla menetelmin. Nuoren kasvuympäristönä koulu näyttölee suurta roolia kuten myös toimintaympäristönämme, ja koulun mukaan ottaminen teoriaan on ollut luonnollinen valinta. Opinnäytetyömme tavoitteena vanhempien ja nuorten välisen vuorovaikutuksen tukeminen ei ollut helppo, koska meillä ei ole resursseja tulosten mittaamiseen. Vuorovaikutuksen paranemisesta tai tuen pitkäaikaisista vaikutuksista emme voi tehdä johtopäätöksiä yhden toimintakerran perusteella. Kuitenkin Perheillasta saadun palautteen myötä toteamme illan aikana tukeneemme vanhemman ja nuoren välistä vuorovaikutusta yhdessä ololla ja tekemisellä.

Ohjaaja on osallistujille toiminnan mahdollista ja innostaja, joka eläytyy tilanteeseen antaen kuitenkin osallistujien tuoda omat kokemuksensa esiin (Vehkalahti 2006, 42–43). Meillä ohjaajina oli suuri merkitys toiminnan toteutumisen ja onnistumisen kannalta. Osasimme antaa aikaa tehtävien tekemiseen ja ohjailta syntynyttä keskustelua Perheillan teemojen kautta. Perheilta onnistui hyvän toiminnan suunnittelun ansiosta ja oma sitoutumisemme koko prosessiin sekä illan toteutukseen oli osaltaan vaikuttamassa lopputulokseen. Myöskään markkinoinnin vaikutusta ei pidä aliarvioida, sillä ilman oppilashuoltoryhmän hyväksyntää emme luultavasti olisi tavoittaneet kohderyhmäämme. Esittäytyminen vanhempainillassa varmaan herätti vanhempien mielenkiinnon Perheiltaa kohtaan, koska ilman kasvokkain tapahtuvaa yhteydenottoa osallistujamäärä olisi voinut olla vähäinen. Oman pohdintamme tueksi vanhemmat toivat palautteessaan esille, kuinka Perheillassa oli ollut mukavaa ja kiireetöntä yhdessä oloa. He kokivat vastaavanlaisen toiminnan tärkeäksi ja tarpeelliseksi yhteydenpidossa kouluun nuoren siirtyessä peruskoulun seitsemännelle luokalle. Vanhemmat ajattelivat, että Perheilta voisi olla yksi tapa ylläpitää kodin ja koulun yhteistyötä.

Perheillan kuluessa meille vahvistui ajatus siitä, kuinka hyvin toiminta oli suunniteltu kohderyhmällemme. Jos toteuttaisimme Perheillan uudelleen, säilyttäisimme tehtävät samanlaisena kokonaisuutena jota ei tarvitsisi muuttaa. Saimme johdateltua osallistujat illan aiheisiin ja heidän mielenkiintonsa tehtäviin säilyi koko tapahtuman ajan. Omat oivallukset perheillan toimivuudesta syntyivät osallistujien reaktioista, lausahduksista ja palautteesta. Toiminnan kautta esille tuomiamme asioita pidettiin tärkeinä ja osallistujien palautteen pohjalta saimme varmistusta toiminnan tarpeellisuudesta.

Vaikka osa ilmoittautuneista oli lähtenyt iltaan epäillen, oli mieli muuttunut toiminnan aikana. Etenkin vanhemmat toivat esille kiinnostuksensa vastaavanlaista toimintaa kohtaan, koska yhteistyö kodin ja koulun välillä katkeaa usein nuoren siirtyessä yläkouluun. Keskusteltaessa toiminnan tarpeellisuudesta, moni vanhempi harmitteli, miksi paikalla ei ollut enempää osallistujia. Jos toiminta jatkuisi ja tulisi jokavuotiseksi, mielestämme samanlaisella markkinoinnilla saataisiin varmasti enemmän osallistujia. Perheillan toteuttamisen jälkeen saamamme palautteen perusteella koimme, ettei toiminnan tarvitse olla ihmeellistä ja mahtavaa vaan yhdessä tekeminen ja oleminen merkitsevät.

Perheiltaan osallistuminen ei vaatinut tiettyyn erityisryhmään kuulumista, vaan kaikilla Salinkallion peruskoulun 7-luokkalaisilla ja heidän vanhemmillaan oli mahdollisuus osallistua tapahtumaan. Meillä oli ennakoajatuksena, että vain äidit tyttärineen osallistuisivat iltaan. Oli kuitenkin hienoa huomata myös isien ja poikien kiinnostuneen toiminnasta. Suunnitteluvaiheessa pohdimme, että jo ennestään aktiiviset vanhemmat osallistuisivat iltaan. Perheillan kautta todennäköisesti tavoitimmekin juuri nämä vanhemmat emmekä heitä, joilla yhteydenpito kouluun on heikompaa. Vaikka osallistuvilla vanhemmilla ja nuorilla vaikutti olevan toimivat suhteet keskenään, tuntui toiminta myös heistä tarpeelliselta. Osallistujat toivat esille kuinka he olivat kokeneet parityöskentelyn miellyttävänä uutena ja erilaisena kokemuksena. Onnistuimme saamaan tehtävistä yksinkertaisilla ja pienillä elementeillä ajatuksia ja tunteita herättäviä.

Meillä oli mahdollisuus järjestää Perheilta kahtena iltana 40 hengelle, jolloin pareja olisi ollut kymmenen tapahtumapäivää kohden. Toiminnan olisimme voineet toteuttaa vähintään kolmella parilla, mutta muuten osallistujamäärällä ei ollut vaikutusta toimintamme toteutukseen. Jos osallistujia olisi ollut enemmän, olisi se voinut laajentaa näkökulmaa vanhempien kokemuksista sekä lisätä heidän mielipiteiden painoarvoa. Arvostamme kuitenkin osallistujilta saamaamme tietoa sekä opinnäytetyömme kannalta. Lahden Nuorisopalveluiden saaminen yhteistyökumppaniksi auttoi meitä opinnäytetyöprosessissa, koska ilman näin merkittävää tahoja, meidän olisi ollut huomattavasti vaikeampaa sekä suunnitella toimintaa että toteuttaa sitä. Se, että Nuorisopalvelut kiinnostuivat aiheestamme, antoi meille itseluottamusta toiminnan suunnitte-

luun. Myös Perheillan toiminnan esittely koululle tuntui helpommalta ja vakuuttavammalta, kun olimme saaneet Nuorisopalveluiden projektityöntekijät tueksemme opinnäytetyöhömmme.

Perheillan toiminta on pohjautunut vahvasti Kouluterveyskyselyn (Stakes 2006) tuloksiin peruskoulun viimeisimmällä luokilla opiskelevien oppilaiden tuen tarpeeseen koulunkäynnissä. Kyselyn mukaan 8-9 luokkalaiset kokevat tarvitsevansa lisää tukea koulunkäyntiin kotoa. Pohdimmekin Perheiltaa ennaltaehkäisevänä toimintana, joka kohdistui jo 7-luokkalaisiin. Näin ylemmillä peruskoulun luokilla havaittavaan tuen puutteeseen voitaisiin vaikuttaa jo ennen kuin se ehtii muodostua ongelmaksi. Vanhemmat toivatkin esille Perheillassa, että yhteys kouluun katkeaa nuoren siirtyessä kuudennelta luokalta seitsemännelle. Perheillan kaltaisen toiminnan myötä voitaisiin jatkaa alakoulussa tiiviisti alkanutta vanhempien ja koulun välistä yhteistyötä. Siihen pystyttäisiin vaikuttamaan yhdessä tekemisellä, joka herättelee vanhempia kiinnostumaan nuoren koulunkäynnistä kokonaisvaltaisesti. Perheilta voisi toimia informatiivisten vanhempainiltojen tukena, jolloin vanhemmat ja nuoret voisivat molemmat osallistua heitä koskeviin asioihin.

Perheillasta saadun palautteen perusteella vastaavanlaiseen toimintaan on tarvetta ja kiinnostusta. Perheiltaa olisi mahdollista kehittää myös jokavuotiseksi toiminnaksi kouluihin, jonka voisi järjestää Nuorisopalvelut yhteistyössä koulun kanssa. Kouluissa näyttäytyy tarve saada joku ammattilainen kodin ja koulun yhteistyön lisäämiseen. Se henkilökunta, joka tällä hetkellä kouluilla on, ei olevien resurssien puitteissa pysty ylläpitämään tarpeen vaativaa yhteistyötä. Esimerkiksi sosionomi (AMK) voisi toimia moniammatillisen työyhteisön lisänä kehittämällä kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Perheilta voisi olla yksi yhteistyömalli, johon sosionomi (AMK) -koulutus antaa valmiuksia. Perheillasta voisi kehittää läpi yläkoulun jatkuvaa toimintaa, joka toteutettaisiin esimerkiksi kolmesti lukukaudessa jokaista ryhmää kohti. Aina vuositason vaihtuessa, voisivat Perheillan teemat hiukan vaihdella ja esimerkiksi yhdeksännellä luokalla käsiteltäisiin ammatinvalintaa. Tärkeää on kuitenkin, että vanhemman ja nuoren välinen parityöskentely jatkuu ja vuorovaikutussuhteeseen panostetaan. Kahdeksannella luokalla toimintakertoja voisi olla vähemmän, jolloin Perheillasta muodostuisikin muutaman päivän mittainen Perheleiri. Toiminnan toteutuessa näin

laajana, olisi mielenkiintoista tehdä tutkimus Perheillan todellisesta vaikutuksesta nuorten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen tukemiseen.

Opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen kokonaisuus kirjallisuuteen perehtymisestä sekä toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta. Meille oli alusta lähtien selvää, että tekisimme opinnäytetyömme parityönä. Hyvän yhteistyömme pohjana on jo kouluaikana tehtyjen tehtävien kautta saatu kokemus siitä, että yhdessä kirjoittaminen ja työskentely sujuvat. Tapamme toimia ja ajatella ovat hyvin erilaiset, mutta yhteinen linja on ollut helposti löydettävissä. Aiheen valitseminen opinnäytetyöllemme tapahtui luontevasti samojen mielenkiinnon kohteiden kautta. Rajaaminen sen sijaan tuotti suuria vaikeuksia, ja oli hyvä kannaltamme, että opinnäytetyöprosessia käynnisteltiin jo vuosi ennen varsinaista toteutusta. Olemme ideointihetkestä saakka tehneet työtämme ikään kuin sykleissä, olemme tehneet tiiviisti useamman viikon ja sitten jättäneet ajatukset taas hetkeksi hautumaan.

Ideointi- ja suunnitteluvaiheessa meillä ei ollut selkeää käsitystä opinnäytetyöhön varatuista resursseista tai siitä, mihin 15 opintopistettä riittäisi. Opinnäytetyöohjauksissa rajasimme aihetta ja toiminnan toteutusta realistisemmaksi. Nuorisopalvelujen projektityöntekijöiden ohjeistuksella saimme suunniteltua toiminnasta hyvin käytännönläheistä, mikä näkyi niin, ettemme kohdanneet Perheillan järjestelyissä yllätyksiä. Olemme alusta alkaen olleet kiinnostuneita aiheestamme ja siihen liittyvästä alan kirjallisuudesta. Löytämämme tutkimustulokset lisäsivät haluamme suunnitella toimintaa, joka vastaisi tuloksissa esille tulleeseen tarpeeseen. Toiminnallisen osion toteutuksesta, olemme saaneet intoa silloinkin, kun kirjoitustyö itsessään on tuntunut rasakalta. Opinnäytetyön tekeminen on ollut opettavaista ja antoisaa aikaa meille molemmille, ja olemme tyytyväisiä tekemiimme valintoihin.

LÄHTEET

Aalberg, V. & Siimes, M.A. 1999. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Jyväskylä, Nemo.

Cacciatore, R. 2005. Aika ja jaksaminen nuorten perheissä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) 2005. Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki, VL-Markkinointi Oy.

Hyppönen, M. & Linnossuo, O. 2002. ZIZ, ZAP JA POING – leikkejä ja muita toiminnallisia menetelmiä. Helsinki, Lasten Keskus Oy.

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto koulutus ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisuja 1/1999. Kuopio, Kuopion yliopisto.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo, WSOY.

Innanen, M. 2001. Isyys ja äitiys nuorten kertomana: lukiolaisten tyttöjen ja poikien kirjoituksia. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja. Jyväskylä, Likes.

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1999. Murrosikäisen ja nuoren maailma. Jyväskylä, Gummerus.

Juvakka, E. 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) 2005. Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki, VL-Markkinointi Oy.

Kettunen, T. 2002. Draama. Teoksessa Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. (toim.) 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Juva, WSOY.

Kinnunen, S. 1999. Murrosikäinen perheessä. Tasapainoilua tilan ja rajojen välissä. Helsinki, Karas-Sana.

Kinnunen, U. & Mauno, S. 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. Perhe ja vanhemmuus. Keuruu, PS-kustannus.

Kullberg- Piilola, T. 2005. Itsenäistyminen. Teoksessa Peltonen, A. & Kullberg- Piilola, T. (toim.) 2005. Tunnemuksuu. Tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. Helsinki, Lasten Keskus.

Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki, FINN Lectura.

Niemistö, R. 2001. Vanhemmuuden roolit ja varhainen nuoruusikä (11–15). Teoksessa Rautiainen, M. 2001. Vanhemmuuden roolikartta – Syvennä ja sovela. Helsinki, Suomen Kuntaliitto.

Nurmi, J-E. 1995. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, P., Korhikangas, M. & Lyytinen, H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo, WSOY.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki, WSOY.

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelma 2004. [pdf] www.oph.fi 30.9.2006

http://www.oph.fi/info/ops/pops_web.pdf

Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpääri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa Rönkä, A. ja Kinnunen, U. 2002. Perhe ja vanhemmuus. Keuruu, PS-kustannus.

Pölkki, P. 2001. Oppilaiden syrjäytymisuhkien tunnistaminen ja ehkäisy peruskoulun haasteena. Teoksessa Järventie, I. & Sauli, H. (toim.) 2001. Eriarvoinen lapsuus. Porvoo, WSOY.

Rautiainen, A. 2005. Koulu yhteisöllisenä toimijana. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja. Sarja B: oppimateriaali 4. Helsinki, Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Rönkä, A., Poikkeus, A. & Viherkoski, A. 2002. Seiskalta kasille – nuoret ja vanhemmat muutoksessa. Teoksessa Kuure, T., Vuori, M. & Gissler, N. (toim.) 2002. Viattomuudesta vimmaan. Lapsuudesta nuoruuteen – siirtymävaiheen tarkastelua. Nuorten elinolot. Jyväskylä, Gummerus.

Sinivuori, P. & Sinivuori, T. 2001. Esiripusta aplodeihin. Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä, Atena.

Stakes 2006. Kouluterveyskysely 2006. 28.8.2006 [verkkotiedosto] www.stakes.fi
30.9.2006 http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2006/t_280806.htm

Suihko, K. 1999. Pedagoginen draama sosiaalisten roolien oppimisen välineenä. Lehtonen, J. & Lintunen, J. (toim.) 1999. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta II. Draama. Kokemus. Elämys. 3. muuttumaton painos. Jyväskylä, Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos.

Tahkokallio, K. 2001. Kotipesän lämpöä etsimässä. Kirja vanhemmuudesta, rakkaudesta ja rajoista. Juva, WSOY.

Vehkalahti, R. 2006. Leikkivä teatteri. Opas teatteri-ilmaisun ohjaajalle. Helsinki, Lasten Keskus.

Vilkko-Riihelä, A. 2001. Psyhyke. Psykologian käsikirja. Porvoo, WSOY.

Vuorinen, R. 1998. Minän synty ja kehitys. Ihmisen psyykkinen kehitys yli elämänsä. Porvoo, WSOY.

Wilska, T-A. 2001. Tuotteistettu nuoruus kulutus yhteiskunnassa. Teoksessa Nuori ruumis. Puuronen, A. & Välimaa, R. (toim.) 2001. Helsinki, Gaudeamus Kirja. Oy Yliopistokustannus.

LIITTEET

- 1 Lupa-asiakirja
- 2 Hankkeistamissopimus
- 3 Kirje vanhemmille
- 4 Säätilakartat
- 5 Sanaselityssanat
- 6 Vastuuntalo
- 7 Kysymyspohjat Väittämät ja jatka lausetta -tehtävään
- 8 Muotokuvat
- 9 Palautelomake

Lahden kaupunki

Viranhaltija	Salinkallion peruskoulun ya. rehtori	Pykälä	340
Päätöspäivä	14.12.2006	Määräpäivä	
Organisaatio	Sivistystoimiala	Toimielin	
	Julkinen		
Valmistelija	Aira Taiminen	Päätöslaji	
Hallintokunta	Koulutuspalvelukeskus		
Asia	Luvan myöntäminen opinnäytetyön tekemiseen		

Päätösteksti

Lahden ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat Elina Räsänen ja Anna Rautiainen ovat pyytäneet lupaa saada tehdä opinnäytetyönsä toiminnallisen osuuden Salinkallion peruskoulussa. Opinnäytetyön aiheena on Perheilta - vanhemman ja nuoren välisen vuorovaikutuksen tukeminen. Perheillan ajankohta on 10.1.2007 ja tapahtumaan osallistuvat 7-luokkalaiset ja heidän vanhempansa ovat vapaaehtoisesti ilmaisseet halukkuutensa osallistua toimintaan.

Päätös: Päätin myöntää Elina Räsänselle ja Anna Rautiaiselle luvan opinnäytetyönsä toiminnallisen osuuden suorittamiseen Salinkallion peruskoulussa.

Lisätietoja: rehtori Kari Ratia, puh. 814 4285

Peruste	
Nähtävilläolo	
Muutoksenhaku	
LTK tiedoksi	
Saaja	Elina Räsänen ja Anne Rautiainen
Tiedoksi	opinnäytetyön ohjaaja Tarja Kempe-Hakkarainen
Tiedoksi sähköpostilla	
Asiakirjat	
Arkistosarja	
Arkistointi	Ei käytössä
Säilytyspaikka	
Säilytysmuoto	

Allekirjoitus

Salinkallion peruskoulun ya. rehtori Kari Ratia

HANKKEISTETTU OPINNÄYTETYÖ

Tämä sopimus koskee seuraavaa opinnäytetyötä:

Opiskelijan/opiskelijoiden ja opinnäytetyön tiedot

Opiskelijan nimi ANNA RAUTAINEN
 Opiskelijan puh. 050-5799975 Sähköposti anna.rautainen@lpt.fi
 Opiskelijan nimi ELINA RÄSÄNEN
 Opiskelijan puh. 0400-310709 Sähköposti elina.rasanen@lpt.fi
 Opinnäytetyön aihe PERHEILTÄ - VANHEMMAN JA NUOREN VÄLISEN VUOROVAIKUTUKSEN
 Opinnäytetyön suunniteltu valmistumisaika 03/2007 (kk/vuosi) TUKEMINEN
 Opinnäytetyön ohjaaja TARJA KEMPE-HAKKARAINEN
 Ohjaajan puh. 03-828 2727 Sähköposti tarja.kempe-hakkavainen@lank.fi

Yhteistyökumppanin tiedot

Organisaatio SALINKALLION PERUSKOULU
 Osoite SALINMÄENTIE 1, 15700 LAHTI
 Yhteyshenkilö HELI VÄISÄNEN, KARI RATTIA (REHTORI)
 Yhteyshenkilön puh. 050-3836453 Sähköposti heli.vaisanen@lahti.fi

Opinnäytetyö on yhteistyökumppanin kannalta tarpeellinen ja työtä tai työyksikköä kehittävä.

Opinnäytetyön tekemisestä aiheutuvista kuluista on sovittu seuraavaa:

Opinnäytetyön tekijänoikeudet säilyvät tekijöillä, mutta muuten työn käytöstä sen valmistuttua on sovittu seuraavaa:

SAUNKALLION PERUSKOULU SAA YHDEN (1) KPL EEN VALMIISTA OPINNÄYTETYÖSTÄ

Tätä sopimusta on tehty 2 kpl, toinen Lahden ammattikorkeakoululle ja toinen yhteistyökumppanille.

Lahdessa 14.12.2006

Elina Räsänen
 Opiskelijan allekirjoitus ja nimen selvennys
ELINA RÄSÄNEN

Anna Rautainen
 Opiskelijan allekirjoitus ja nimen selvennys
ANNA RAUTAINEN

Tarja Kempe-Hakkara
 Ohjaajan allekirjoitus ja nimen selvennys
TARJA KEMPE-HAKKARAINEN

Kari Rattia
 Yhteistyökumppanin allekirjoitus ja nimen selvennys
KARI RATTIA

Liite 3: Kirje vanhemmille

Hyvä kotiväki!

Kutsumme teidät Salinkallion koululle viettämään Perheiltaa tammikuussa 2007.

Perheilta on tapahtuma johon vanhempi voi osallistua lapsensa kanssa yhdessä tekemään, kokemaan ja eläytymään! Perhe, nuoruus ja vanhemmuus kulkevat mukana hauskoissa tehtäväosioissa, jotka suoritetaan vanhempi- lapsi- parina. Lopuksi tarjoamme rentouttavan hetken, jonka jälkeen nautimme vielä kahvia ja mehua.

Perheilta järjestetään kahtena iltana, joista teillä on mahdollisuus valita toinen, 9. tai 10.1.2007. Toiminta kestää 2 tuntia klo 18- 20.00, joten toivomme teidän saapuvan paikalle hyvissä ajoin. Mukaan mahtuu ilmoittautumisjärjestyksessä. Viimeinen ilmoittautumispäivä on perjantaina 3.11.2006.

Sitovat ilmoittautumiset joko tekstiviestillä numeroon: 0400-010709/Elina tai sähköpostilla osoitteeseen: elina.rasanen@lpt.fi

Ilmoita viestissäsi oma ja lapsesi etu- ja sukunimi, miltä luokalta lapsesi osallistuu sekä puhelinnumerosi

Olemme sosionomi -opiskelijoita Lahden Ammattikorkeakoulusta ja olemme luoneet Perheilta - tapahtuman osaksi opinnäytetyötämme. Tulemme kirjaamaan illan tapahtumat kirjalliseen työhömmö niin, ettei nimi- tai tunnistetietoja tule näkyviin. Tapahtumapaikkana tullaan mainitsemaan Salinkallion peruskoulu.

Lähtekää siis mukaan hyvällä mielellä ja rennolla vaatetuksella!

Ystävällisin terveisin: Elina Räsänen & Anna Rautiainen

Liite 4: Säätikartat

Liite 5: Sanaselityssanat

TURVALLI- SUUS	LUOTTAMUS	KASVATUS
LOMA	ARKI	HUOLI
VÄLIPALA	OPPILAS	AIKUINEN
ESIKUVA	JÄLKI- ISTUNTO	KASVAMINEN
VAPAA- AIKA	TERVEYDEN- HOITAJA	KOE

YLÄAS- TEELLE SIIRTY- MINEN	VUORO- VAIKUTUS	YHDESSÄ OLO
OMATOIMI- SUUS	TUKI	RAJAT
OPPIMINEN	LÄKSYT	OPETTAJA
ITSENÄIS- TYMINEN	KIIRE	NUKKU- MINEN
KAVERIT	HARRAS- TUKSET	KOTIINTULO- AIKA

Liite 6: Vastuuntalo

Liite 7: Kysymyspohjat Väittämät ja jatka lausetta -tehtävään

7-luokkalaisena osaan asettaa itselleni rajat. (esim. kotiintuloajat, nukkumaan meno)

7-luokkalaisena osaan pyytää apua koulutehtävien tekemiseen.

7-luokkalainen tarvitsee vanhemman tukea koulunkäyntiinsä.

7-luokkalaisen tulisi

7-luokkalaisena pystyn
itse_____

Nuorena

Vanhempana tiedän koska lapseni tarvitsee apua koulutehtävien tekemiseen.

Vanhempana minulla on töiden jälkeen aikaa lapselleni.

Vanhempana osaan asettaa lapselleni rajat.

Vanhemman tulisi_____

Vanhemman ei tarvitse huolehtia _____

Vanhempana keskustelen lapseni kanssa_____

Liite 8: Muotokuvat

huolehtivainen
Ilmainen
Hyvä Huumorintaju
Empaattinen
Ei suutu pienestä
vähäinen

Liite 9: Palautelomake

PALAUTE PERHEILLASTA:

Oletko	tyttö	☐	poika	☐
	äiti	☐	isä	☐

Miltä tuntui osallistua Perheiltaan?

Miltä tuntui toimia parina oman vanhemman / lapsen kanssa?

Mikä tehtävistä jäi mieleen? Miksi?

Millä mielellä lähdit iltaan? Lähtisitkö uudestaan?

Jäikö jotain sanottavaa iltaan liittyen? Myös vapaa sana koskien ohjaajien toimintaa.

Kiitos osallistumisesta ja mukavaa talven jatkoa!